

Брой 7 (1936)

Юли 2017 г.

Година LVIII, ISSN-0205-0943

Цена 0.80 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

**Голям успех
на Атанас Скатов**

– четете на стр. 20-21

**Панорамни
маршрути в Пирин**

– четете на стр. 16-17

15-и Национален преглед на туристическите умения и сръчности за учащи се за приз „Кристален еделвайс“

От 23 до 25 юни в района на язовир „Копринка“ се проведе 15-ият Национален преглед на туристическите умения и сръчности за учащи се за приз „Кристален еделвайс“. Още преди обяд първи в лагера пристигнаха учениците от ПГСС – гр. Нова Загора. Наскоро след тях дойдоха децата от ПГИ „Г. С. Раковски“ – гр. Ямбол. И така, докато се изпълни цялата поляна, където на палатъчен лагер се настаняха отборите от Нова Загора, Казанлък, Плевен, Стара Загора, Разград, Велико Търново, Кнежа, Крумовград, Чирпан. В проявата за първи път взеха участие представители на ТД „Свищи плаз 2013“ – гр. Златица, и ПМГ „Иван Вазов“ – гр. Димитровград.

До провеждането на техническата конференция в края на деня всички очакваха групата от гр. Враца. По незајно какви причини те не пристигнаха и така единствено отреденото за тях място остана празно.

Паралелно с проявата, организирана от БТС и ТД „Орлово гнездо“ – гр. Казанлък, със съдействието на общината, се проведе и екофестивал, организиран от Младежки център за развитие „Взаимопомощ“. Първата вечер бе организиран конкурс за млади таланти с концерт на две рок групи. Атракция бе предложена от Младежкия център разходка с кон сред природата, която внесе допълнително разнообразие в празника. Бяха почистени и околностите около язовира.

На техническата конференция всички отбори дадоха своите заявки в различните дисциплини: Майсторско управление на велосипед, Стрелба с лък, Построяване на палатка, Народна топка, Теглене на въже и играта „Познавам ли моята България“. Представителите на ТД „Сърнена гора“ – гр. Стара Загора, бяха подготвили игра, свързана с ориентирване. В нея с интерес се включиха и част от останалите отбори.

В събота, рано сутринта, започнаха тренировките по Майсторско управление на велосипед, в които участва и най-малкият състезател – шестгодишният Наско от гр. Кнежа. След тренировката бе официалното откриване на прегледа. Присъстваха председателят на БТС доц. д-р

Алексей Стоев, зам.-кметът на община Казанлък Михаил Михайлов, които поздравиха участниците и им пожелаха успешен старт в надпреварите.

Паралелно с Майсторското управление на велосипед, в което участваха 10 отбора старша възраст и 7 младша, се проведе дисциплината Стрелба с лък. В нея се включиха 11 отбора старша възраст и 7 младша. След приключване на Майсторското управление на велосипед състезанието продължи с дисциплината Народна топка, в която се включиха 11 отбора старша възраст и 6 младша. В дисциплината Построяване на палатка се включиха 14 отбора старша възраст и 5 младша, а в Тегленето на въже – една от най-емоционалните дисциплини – 11 отбора старша възраст и 6 младша.

Домакините бяха осигурили водоноски – чудесна възможност за разхлаждане в горещия ден.

Продължава на стр. 12-13

29-и Национален песенен празник „Песните на България“

На 17 и 18 юни 2017 г. в Читалище „Съгласие 1869“ – гр. Плевен, се състоя 29-ият Национален песенен празник „Песните на България“, в който участваха около 30 туристически хорова, състави и групи от цялата страна. Домакини на проявата бяха ТД „Кайлъшка долина“ – гр. Плевен, подпомогнати от община Плевен. Празникът бе открит от председателя на БТС доц. д-р Алексей Стоев. Председателят на ТД „Кайлъшка долина“ доц. д-р Венци Росманов поздрави участниците в празника. Кметът на града Георги Спартакски бе изпратил

Поздравителен адрес. От името на ръководството на Сдружението на туристическите хорова в България и лично от името на Димитър Гочев – председател на Сдружението, приветствие към присъстващите отправи Зорница Радонова – и.д. председател на Сдружението и изпълнителен секретар на БТС.

С едноминутно мълчание бе почитена паметта на маестро Филип Аврамов, създател на туристическото хорово пеене в България, на Хор „Планинска песен“ и един от създателите на Националния песенен празник „Песните на България“.

В негова памет Хор „Планинска песен“ – Филип Аврамов изпълни „Тъгата на Пирин“.

Първият фестивален ден започна с изпълнение на хора на домакините „Кайлъшко ехо“ с художествен ръководител Весела Дундакова. Бе изпълнен Химнът на БТС „Балкани, дигайте се“, който изпраща на крака

Хор „Кайлъшко ехо“ при ТД „Кайлъшка долина“ – гр. Плевен – домакин на празника

публиката в залата.

И тази година разнообразният репертоар и високото ниво на художествено

изпълнение на хористите доказаха, че туристическото хорово пеене не само има богати

традиции, но и се развива във времето.

Продължава на стр. 14

Инвалидите от Долна баня посетиха Ямболския край

За пореден път се убедих, че за да усетиш силата на едно населено място, е хубаво да попаднеш там на негов празник.

Когато решихме да предложим на хората с увреждания от СХУ "Венетица" – гр. Долна баня, да организираме екскурзия до един малко познат за нас район – Ямболския, не сме си давали сметка за това, че ще участваме, дори и само с присъствие, в празниците на града.

В късната утрин бързахме към почти неизвестния за нас Археологически резерват "Тракийски и античен град Кабиле". Първата ни среща започна с блестящия от слънцето, стъклата на колите и множеството хора Зайчи връх.

Трудно би си представил човек какво се крие зад надписа на събитието, което ни очакваше – "Шести панаир на туристическите атракции и забавления – Кабиле 2017". Едно беше сигурно – оказа се приятна забавление, в което имаше място за всякакъв вкус – тренировки и битки на траки и римляни, съдилища и други различни възстановки. Блестяха шлемове, доспехи и оръжия, опитвах се непознати древни хранителни продукти "медовина". Отвсякъде се носеше и най-приятната миризма на всички събори – на кебапчета, разбира се.

Преобладаваше обаче духът на патриотизма и едва ли имаше човек, който да не се гордее, че е българин и че е тук. Експозицията на Историческия музей пък можеше да съперири по богатство и начин на подреждане на световни музеи.

Скоро като естествено продължение се пренесохме в един друг свят.

Само на няколко километра ни прие в обятията си Кабилешкият манастир "Рождество Богородично". Той беше като оа-

зис сред полето – тук блика лечебен извор, сред двор с неземни мушката, дървета и приветливи монахини. Оставаш като омагьосан!

Но ни чакаше Ямбол и още една приятна среща. В центъра на града ни посрещна с усмивка регионалният координатор на Съюза на инвалидите в България за Ямбол – Кръстина Атанасова. Познахме я веднага, не само по белите коси. От нея се излъчваше добронамереност. Желанието да помага започваше още от името ѝ – Кръстина. Беше оставила домашните си задължения и здравните проблеми и беше посветила съботния ден на нас – хората от малката далечна и непозната за нея Долна баня.

Благодарим ѝ от сърце!

С нейна помощ се настаняхме в хотел "Визаж". Макар и в края на града, мястото беше приятно, чисто и подгледено, а персоналът – отзивчив и усмихнат.

В приятната градина на ресторанта до хотела, освен осигуряването на приятна обстановка за вечеря, разговаряхме не толкова за трудностите ни, свързани с общата ни работа, а по-скоро за нещата, които ни свързват като история, и желанието ни да допринесем за облекчаване на болката на хората, които търсят помощта ни (дори и когато не я търсят).

Привечер на чаша кафе се наслаждавахме на прекрасния, ухаещ на липи подреден център с красивите фонтани, цветя, Безистен, Ески джамия, парка и множество красиви сгради.

Вечерта продължи в приятното заведение, в което бяхме резервирани маса. Харесаха ни дори младежите, които се веселяха наблизо и дойдоха при нас.

В съседното ресторантче се оказа, че празниците на града не бяха свършили.

Имаха гости – оркестър за народни песни "Тунджа", Свиреха и пееха толкова добре, че и ние не устояхме, както бяхме на пътя. Аплодирахме ни с удоволствие.

Сутринта, в Деня на Все Светии, потеглихме към хълмовете Бакаджици. Там, под връх Св. Спас, беше манастирът "Св. Спас". Такава дългобаница ще подминат такава място, с такова име?

Черквата носи името на св. Ал. Невски и е първият паметник, построен в памет на руските войници и българските опълченци, освободили Ямбол.

Никога не ме е посрещал отец на манастирска врата и не ми е целувал ръка. Всички бяхме, меко казано, впечатлени! А словото му – няма да забравим! Така свободно – за вярата, Христос и българите, за Индже войвода и историята, съм слушала да говори само още един отец – дългобан-

ският, Пламен Димитров.

Срещата ни с Ямболския край беше към своя край. Решихме да подарим още едно приятно преживяване – посещение на най-стария манастир в Европа – "Св. Атанасий" край с. Златна ливада, Чирпанско.

Умението на добър шофьор и приятел, какъвто е Славе Дамянов, ни помогна да се справим и с лошите непознати пътища, и с новите магистрала. Дължим му своята благодарност!

Благодарности заслужават и всички, които направиха новата отсечка от манастира до магистрала "Марица".

За нас докосването до толкова много красота и святост беше прекрасно преживяване!

Инж. Светла Стоименова,
председател на СХУ "Венетица",
гр. Долна баня

От Рила до Същинска Средна гора

В първия ден от тазгодишното лято 40 дългобански пенсионери от клуб "Надежда" в рилския град, водени от председателката Атанаска Лазарова, си направиха чудесна едnodневна екскурзия от подножието на Рила до Същинска Средна гора. Тук те последователно посетиха историческата местност Оборище и се поклониха пред делото и паметта на първите български народни избраници във Великото народно събрание, взело решение за избухването на Априлското въстание през 1876 година, след което се разходиха в знойния юнски ден из град Панагюрище и разгледаха някои от многото забележителности. Хората от третата възраст посетиха 200-годишния храм "Свето Въведение Богородично", където запалиха свещ за здраве и се помолиха пред Божията Майка. Разходиха се и из центъра на средногорския град, като си направиха паметна снимка пред народно читалище "Виделина", след което се разходиха и до къщата-музей на "Райна Княгиня" и паметника, издигнат в нейна чест за родолюбивото ѝ дело, ушивайки бунтовното знаме за Априлската епопея.

По обяд групата пристигна във възрожденска Копривщица и след като се подкрепи и направи обяд, разгледа центъра на града-музей с паметника, където също увековечиха посещението си тук със снимка, пенсионерите се отправиха към къщата-музей на най-нежния поет на България Димчо Дебелянов. Дългобанци донесоха в бунтовна Копривщица спомен от някогашното село и къщата на големия брат на Димчо Илия Дебелянов, където неведнъж е гостувал на поета. Пенсионерите се поклониха и пред гроба на Димчо Дебелянов с изваяната фигура на вечно чакащата го майка в двора на църквата "Успение на Пресвета Богородица".

В късния следобед след двучасово пътуване групата отново се завърна в Долна баня, заредена с много емоции и настроение от чудесната екскурзия.

Любомир Кузев

Ученици от 101-во училище „Бачо Киро“ в екологична акция на Витоша

200 деца от столичното 101-во СУ "Бачо Киро" се качиха на Витоша на 14 юни, за да направят преход от Златните мостове до местността Офелиите и да почистят района, по който минават. Инициативата се проведе по проект "Заедно за София – зелена, вечна, красива", финансиран от Столична община и осъществен с подкрепата на БТС, който осигури планински водачи и медицинско лице. Ръководителят на проекта Катя Кръстева и учениците от 7. до 10. клас бяха едnodушни: това е един изпълнен с положителни емоции ден, в който децата научиха по-редния си урок: туризмът не е просто развлечение – той е част от здравословния начин на живот, а обичта и опазването на природата са част от добродетелите, които си струва да притежава всеки човек.

К а т е р а ч н а т а стена предизвика най-много емоции у

децата, решили да преживеят едно екстремно усещане. "Когато знаеш, че си в безопасност, всичко можеш да постигнеш – уточнява Кристиана Юнан от 7. "б" клас. На седмоласника Йоан Джелекарски най-много му хареса походът. "Обичам да ходя в планината. И ми достави удоволствие даже да събирам боклуци." Мартин Маринов от 8 "а" сподели с усмивка: "Фактът, че не сме затворени, направи този ден много приятен. Нищо че събирахме боклуци. Хората явно са се научили да пазят природата, защото маршрутът, по който минахме, беше доста чист, което за мен лично бе изненада."

За мнозина от учениците участието в спортни прояви е всекидневие. Не същото обаче може да се каже за общуването им с планината. За мнозина от децата това беше първият досег, в който те на воля се радваха на това, че са заедно, че играят и се заба-

вяват. И още – да сетива за красотата си докажат, че имат в природата.

Среща на туристи ветерани на Бакаджик край Ямбол

Тази малка планина Бакаджик е тясно свързана с борбите на нашия народ за национално освобождение. Легенди разказват за Индже войвода и Кара Кольо, които са бродели тук със своите чети. Тя отстои на 15 км източно от Ямбол. През Бакаджик по време на Руско-турската освободителна война (1877/78 година) преминават части от дивизията на генерал Скобелев. След Освобождението тук по инициатива на майката на генерал Скобелев е построен Храм-паметник „Александър Невски“ в чест на загиналите за Освобождението на България от турско робство руски войни. Техните имена са изписани на паметника в близост до храма.

Именно тук на 9 и 10 юни се проведе среща на представители на туристи ветерани от 15 клуба в страната, на която присъстваха 80 участници. Имаше представители на клубовете на туристите ветерани от Ямбол, Плевен, Карлово, Добрич, Сандански, Димитровград, Стара Загора и др. Срещата се проведе в хотелски комплекс „Химик“, построен тук, на Бакаджик.

Участниците бяха посрещнати с хляб, сол и мед.

Председателката на Клуба

на ветераните, който беше домакин на срещата от Ямбол, госпожа Златка Илиева, с кратко слово откри срещата и поздрави представителите на другите клубове с „Добре дошли“. В краткото си слово тя разказа за богатата дейност на ямболския клуб: многобройни походи и екскурзии, чествания на празници, посещения на исторически места и др. След това хората при Клуба на туристите ветерани от Ямбол с ръководител Елена Минова изпълни програма от туристически, патриотични и весели песни. Домакините подариха на гостите интересни символни подаръци. И така, първата вечер

завърши късно през нощта с много песни, танци и хора.

На другия ден домакините и гостите посетиха Археологическия резерват „Кабиле“ край Ямбол. След като разгледаха Античния град, наблюдавахме възстановки на битки между римляни и траки, дегустация на антични храни и напитки, готско въоръжение и други събития

от миналото. Всичко това беше част от програмата за честване на Деня на Ямбол. Групата посети и „Зайчи връх“ - в близост до археологическия комплекс и последен връх от Средна гора. Тук гостите бяха съпроводени от Божидар Георгиев, д-р Цветкова, Елена и Вълко Манолови. Посетен беше и манастир край Ямбол.

Втората вечер участниците в срещата отново се върнаха на Бакаджик, за да продължат своята работа. Споделиха мисли за своята досегашна и бъдеща дейност. След деловата част започна вечерта на талантите от различните клубове.

Иван Димитров,
гр. Ямбол

Милена... посреща с...
...свои...
...клуб...
...Керефеина

Самоковските туристи ветерани в Етъра и на хижа „Узана“

Заложени в календарния план на Федерацията на туристите ветерани, всеки регионален клуб организира национални срещи, на които предлага интересни програми за своите гости от близо и далеч. Освен такива „официални срещи“ местните ветерански организации провеждат многобройни свои излети, екскурзии, походи и всякакви празници по повод и без повод. В това разнообразие от прояви туристите ветерани осмислят своите свободни дни и търсят емоционален досег с природата.

Пример за една такава дейност беше екскурзията на самоковските туристи ветерани до Габрово с посещение на Архитектурно-етнографския комплекс „Етъра“ и хижа „Узана“. Вечерта на 11 юни в хижата самоковци бяха топло посрещнати от група техни колеги от габровския клуб. На срещата имаше много приятелски поздравления, разговори, песни и танци, с които се укрепиха връзките между двата клуба и се отправиха нови покани за срещи между тях.

Д-р инж. Христо Мангев – м. с.

Пета среща „Варненска пролет 2017“

Срещата се проведе от 26 до 28 май в района на гр. Варна, съгласно програмите на ТД „Черноморски простори“ и БФТВ. Покани бяха изпратени на 30 туристически дружества и клубове. Отзоваха се туристи от София, Сливен, Полски Тръмбеш, Бургас, Кнежа, Габрово, Гоце Делчев и Хасково.

Първия ден, по стар български обичай, гостите бяха посрещнати с погача и шарена сол, с китка здравец и подарък от морето – рапан. Бяха организирани посещения на Катедралния храм, Информационния център, разходка из Морската градина, вечеря на морския бряг в ресторант „Норд“.

Основното мероприятие на срещата бе екскурзията до природния феномен Побити камъни, който е един от трите геоложки обекта в България с признато световно значение и представлява атрактивна група скални колони с височина от 5 до 7 метра и дебелина от 0.3 до 3 метра, с различни сечения, наподобяващи вкаменени животни и замръзнали водоскоци.

Посетен бе и Музеят на мозаиките в гр. Девня – един от 100-те национални туристически обекта. Същият е построен върху основите на голяма римска сграда, в която са открити великолепен римски и ранновизантийски мозайки. Античната постройка е представлявала градска къща в римския град Марцианопол от времето на Константин I Велики (III-IV век). Тези блестящи образци на римското изкуство са израбо-

тени от малки камъчета – кубчета от мрамор, варовик, печена глина и цветно стъкло в 16 цвята. Сложните комбинации изобразяват главно персонажи и сцени от гръцко-римската митология, както и екзотични животни и птици.

В съседство посетихме прочутите Девненски извори – най-големите карстови извори в България. Всяка секунда от тях се изливат около 3200 литра вода. Най-красив от тях е Вълшебният извор, от който блика красив фонтан. В зависимост от ъгъла на слънчевите лъчи вечно движещата се кристална вода създава впечатляваща цветна феерия.

Екскурзията завърши с вкусен обяд в приятна обстановка край реката, в чиито кристалночисти води блещукаха едри риби, а покрай брега се разхождаха на свобода различни животни, в т.ч. и един щраус, който протягаше с любопитство дългата си шия към посетителите.

Срещата на туристите ветерани завърши с тържествена вечеря в ресторант „Флагман“ в курортния комплекс „Св. св. Константин и Елена“ с богато меню и много музика и танци.

Туристическите дружества, които участваха в срещата, бяха наградени с грамоти. Надяваме се, че туристите ветерани отнесоха със себе си незабравими спомени от преживяното.

Кирко Жечев,
председател на Клуб „Ветерани“
към ТД „Черноморски простори“ –
гр. Варна

Този път ние, туристите от ТД „Осогово“ - гр. Кюстендил, наредихме нашата екскурзия „Приключение по устието на река Места“. Всички очаквахме с нетърпение какви изненади ни е подготвил нашият водач Стоян Качов.

Първия ден бе планирано да посетим водопадите Ливадитис. До тях се стига по тесни пътища, навлизащи дълбоко в планината. В ранния следобед пристигнахме до началната точка на пе-

на водния пад, изливащ се отвесно от стените на наглед непристъпния каньон. Много ни напобяваше на българския - Сливдолското падало. Заредени с много енергия и емоции, се отправихме към Ксанти, където беше нашата нощувка. Сутрешната ни разходка започна с разглеждането на Стария град. Той е сред най-запазените в цяла Гърция и представява лабиринт от алеи, осяян с импозантни къщи в най-различни стилове от XVII и XIX в.

Приключение по устието на река Места

шеходния ни преход. Четирикилометровата отсечка в началото е черен път, преминаващ впоследствие в стръмна пътека през гората Хайдо. Хайдо е един земен рай с огромни вековни буки с височина над 30 метра. През осемдесетте години гората е обявена за природен паметник и е защитена територия. В района се срещат доста ендемични растения, както и редки видове бозайници и птици.

Водопадите са два, но ние посетихме само единия, защото имаше предупреждение за опасен участък. Минаваме през мостчето над реката и след минута пред нас със силни води, в бялска и мощ се разкри той. Намира се зад скален завой и ако не са табелите, обозначаващи наличието му, надали някога бихте и предполагали за съществуването му. Пълноводен, шумен, мощен. Това е той, водопадът Ливадитис - един от най-високите в Родопите - около 40 метра

Предстоеше ни най-интересната част от екскурзията - разходка по дефилето на река Места. Малко под Кавала река Места се влива в Егейско море. Гърците са обявили делтата за резерват. Над 220 вида редки птици гнездят там, а тишината и чистотата на това място в реката вероятно са същите, както преди хиляди години. Места (на гръцки Нестос) се влива в Егейско море в огромна лиман само на няколко километра от курортното селце Керамоти.

Районът на делтата е сред най-важните природни резервати в Гърция. Кипящата от живот екосистема на реката е приютила стоици видове редки птици, животни и растения. Разходката ни започна по изсечена в скалите живописна пътека. Гледката е незабравима, а такава тишина едва ли сте преживявали на друго място. Отвисоко се наслаждаваме на незабравими панорами.

След около 10 километра навлязохме в една от малкото останали на Балканите девствена крайречна лонгозна гора. Наричат я Коджа орман - Голямата гора. Височината на дърветата в нея достига до 40 метра, а диаметърът на стволите при някои - до 2 метра. Това място е истински рай. Дори и да не сте запалени орнитолози или природозащитници, разходката е невероятно преживяване. Картините от дефилето дълго бяха пред очите ни, но на нас ни предстоеше среща с морето. Селището Керамоти е разположено в равнинна местност, част от долното поречие на река Места. Целият район представлява широк полуостров, който се връзва в Егейско море. За чудесен завършек на днешния ден избрахме един от плажовете на селото. Живописната крайбрежна улица, откъдето тръгва най-кратката фериботна линия до остров Тасос, е осяяна с малки и кокети-

ни таверни, кафенета и сладкарници. Водата е кристалночиста и топла. Наред с „дивия“ плаж има и няколко обособени зони със стационарни чадъри и шезлонги. Кедровата гора, която отделя градчето от плажната ивица, създава усещане за спокойствие и пълен релакс. За разлика от много други области в Гърция, Керамоти грабва окото с многото зеленина. Къщите и малките блокчета са кокетни, а дворовете на местните хора са старателно поддържани, отрупани с богата южна растителност - палми, кипариси, закум и гр. Отвсакъде лъха спокойствие, озяно от слънчевите лъчи. Това е Керамоти. Екскурзията ни беше към своя край. Предстоеше ни да посетим само още древния град Филипи. Филипи е място, на което е трудно да не се възхитиш. Толкова много история и спомени за отминали времена са събрани на едно, че няма как да не се почувстваш

част от всичко наоколо. Каква ли е цялата истина за съществуването на това кътче земя? Старите колони, камъните и стените дълбоко пазят тайните на града, чиято история от стоици десетилетия тъне в забрава. В миналото в амфитеатъра римляните провеждали редица забавления и игри за тълпите, понякога дори смъртоносни - например борба с бикове.

Едно от нещата, с които селището е прочуто, е, че именно тук през 42-ра година се срещат войските на Октавиан Август и Марк Антоний и убийците на Гай Юлий Цезар - Брут и Касий. Последните биват победени, а след това велико сражение градът става по-известен и започва да процъфтява. По-късно, когато е завладян от Филип Втори Македонски, той го кръщава на себе си - Филипи, като това име е останало и до днес. След това селището минава в ръцете на римляните.

Днес във Филипи продължават да се провеждат археологически проучвания. В града могат да се наблюдават руини на гревни базилики, форум, театър, църкви, музей и т.н. Друго, с което е известен градът, е, че някога тук е живял апостол Павел, който от затвора в град Ефес през 55 година праща на гражданите на град Филипи едно от своите послания - „Послание към филипяните“. Освен това от Филипи е и св. Лидия от Тиатира, която се слави като първата жена в Европа, която приела християнството като религия.

За пореден път се убеждаваме, че Гърция е една малка съкровищница... просто трябва да я отвориш. Тръгваме си усмихнати с приповдигнато настроение, като отнасяме с нас частица от тази красота.

Силвия Михова,
секретар на ТД „Осогово“ - гр. Кюстендил

Из неразгаданите тайни на Родопите

На 115-ата годишнина от основаването на Туристическо дружество „Сърнена гора“ посветихме този поход из неразгаданите тайни на Родопите

- една от най-красивите български планини. Тя ни посрещна с пролетна премяна - тучно зелено, приказно красиво, цветно и с ведро небе. Така се казва селото, в което пристигнахме

- НЕБЕСКА. Страхотно име! Стари, запустели къщи, каменни покриви, буренясали дворове и примамлива тишина. Вървим прехласнати в безбрежната синева и очите ни жадно поглъщат красивата гледка. Скрита дълбоко в гората, обрасли в храсти и забравени от хората, лежат древни светилища, мистични крепости и скални образувания. Не е нужно голямо въображение, за да видиш изумителните форми на гущери, гъби, костенурки, грамадни човешки глави.

Вълбени в тази мистика, не забелязваме, че няма пътека, някакъв знак. Всичко е скали, камъни, храсти и дървета. След кратко лутане изненадващо чуваме женски глас: „Насам, насам!“ Водени от гласа, стигаме до нисък плет и ниска дъсчена вратичка, придържана от малка, загубяла от работа ръка. Пред нас стои слаба, сухарена старица в черно, а от лицето ѝ строи такава благина... Кратък разговор и продължаваме до село ЖЕНДА. Трудно се изкачваме по ронливия варовик. Някои разумно се отказват да продължат и отдалеч откриват очертанията на скалата под тракийското светилище Биок тепе. Край нас са

пясъчножълти тераси, козирки, трапезовидни ниши, кръгли дупки. Тук ли бесите са извършвали своите орфически тайнства? Въпроси, въпроси... С тях се отправяме към светилищния комплекс в НОЧЕВО. Селото е сгушено самотно и не се интересува от световния ред. Не се вижда жива душа. Тишина, слънце и упойващи аромати на треви и билки. Спираме се пред пещерата „Утробата“, Каменния пръст (Скалата с петте пръста), обредни ниши, каменния крокодил. Впечатляват ни и „дяволските стъпки“ в основите на скалните козирки.

Намираме се сред най-дивните места на Източните Родопи и както всеки път, и сега ни омагьоса и зареди със синьото на небето и зеленото на горите. Преходът ни даде хармония, спокойствие и радост.

Време е да се връщаме, а ми се иска да яхна билото и оттам да видя простора...

Донка Генчева,
ТД „Сърнена гора“, гр. Ст. Загора,
Клуб „Туристи ветерани“

Туристи от Исперих на преход в Същинска Средна гора

“Когато вървиш, по-добре мислиш”
Древногръцка мъдрост

Така казвали древните гръци, както и че: “Ограничеността стимулира.” И наистина нашият регион – Лудогорието – организира не на коли, осигуряване на места за нощувка, наместване на повече почивни дни. В хода на подготовката истинският турист така се нахъсва, че брои дните до началото. Изважда и прогонва старата бойна раница, слага и маха дрехи, час по час разтваря карти и следи маршрута.

В края на май и началото на юни ние, исперихчани, спретнахме чудесен петдневен поход в дебрите на Същинска Източна Средна гора. Дано читателят се съгласи, че това е начинът да усетиш силата, която природата може да даде на тялото и духа. Трябва да потънеш в планината. Тръгваме шестима, но в планината групата набъбва. До Хисаря сме с кола. Стигаме навреме, за да разгледаме градчето. Да не се впускам в описание. Всеки може да се метне в автомобил и да види останките на голям римски град. Председателят на туристическото дружество – Стоян Янакиев, любезно е уредил преспиране в Почивната станция на строителите. Намерил е и високопроходим автомобил, който на следващия ден ни стоварва на 8 км от хижа “Фенера”. Информацията на г-н Янакиев е, че около хижата има какво да се види и е необходимо време. Изкачваме се до хижата в очакване на изненади. Хижарят е толкова приветлив, че усещането за предстоящи приятни часове се затвърждава. Хапваме надве-натри и тръгваме след Гънчо (така се казва хижарят), който ще ни е гид. Явно приема с удоволствие тази мисия. Води ни към връх Кози грамади. Този планински кът е останал от друга ера. Покриват го влага и бурен. Буки стърчат прави и остри и сивозелена светлина излъчва върховете им. Изглежда призрачен. Нашият гид неслучайно е пленник на историята. Древното тракийско селище на върха още говори за себе си. Животът е бликал някога тук. Разбит наполовина пилос (съд за съхранение на храна) е забит в очертано с камък помещение. Гънчо ни показва ясно очертана черна (място за съхранение на вода). Жилищни помещения. Усещаш при-

съствието на други хора – духовете на предците ни. Винае вечността.

ваме, пием малиновото вино на Гънчо. Този Гънчо, който направи деня ни

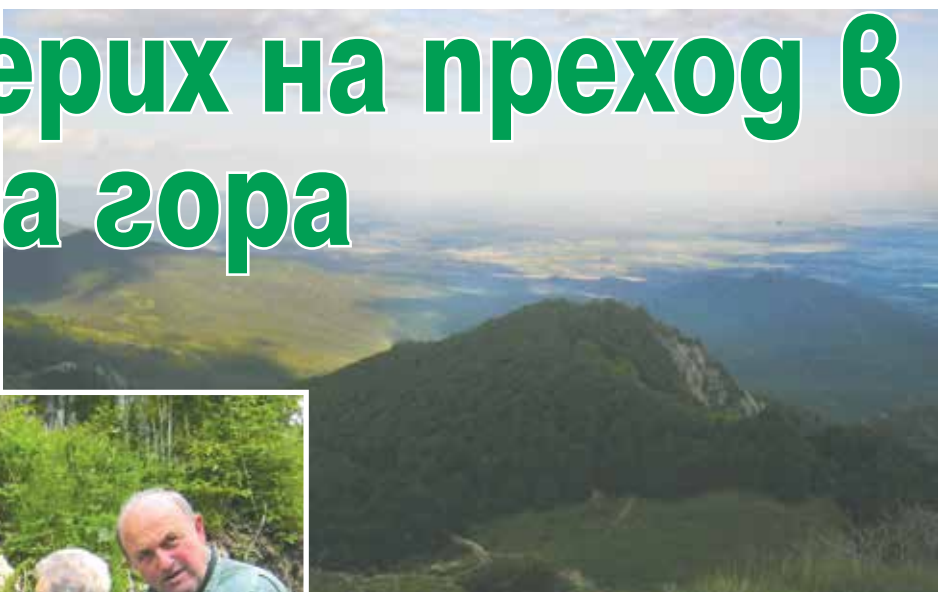

Изкачваме се на върха и се изправяме на скалата. Величествена гледна. Облаци са кацнали по върховете на Родопите и в далечината се преливат с планината. Долу – в маранята – се мерзелят тепетата и забитите като пирони жилищни блокове на Пловдив. На широко се е проснала Карловската низина с язовир “Пясъчник” и пръснатите в нея селища. Оставаш неподвижен и сякаш упоен. Прекрасен кът. Кракотата те окува. Не можеш да си тръгнеш. Гънчо ни подгонва с думите: “Хайде, чака ви нова изненада.” Води ни в тракийска владетелска резиденция. Археолози са разкрили част от строежа през 2010 година. Нашият гид тихо и без да се прави на многознайко, ни насочваше вниманието. Огромно за времето си помещение, изградено от абсолютно еднакви гранитни блокове, формира центъра на имението. В периферията всеки блок е гравирани и така един върху друг кротко си лежат повече от две хилядолетия. Колко ли тайни крие този владетелски дом?... Бързаме да не замръзнем. Имаше идея да се качим на връх Фенера. В подножието на върха ни посрещат две прасета. Това са Гъбю и Гаданка, които видяха господаря си и се затичаха като кученца ведро към него. Явно този приятен човек се харесваше не само на хората.

Качваме се на върха. Панорамата не е по-различна, но е гледана от друг ъгъл. Отново те уповава необятността. Искат ти се всички, които обичаш, да са до теб. Връщаме се в хижата. Гънчо разбулва огнището навън и то бързо пламва. Скалата е готова. Докато сме търчали по върховете, бобът с манатарки е уврял. Хап-

незабравим. Без преувеличение – по-добро посрещане в хижа в България и в чужбина не сме виждали, както и по-вкусна храна. Този човек правеше всичко от сърце.

На следващия ден една пътека ни измъква от площадката пред хижата. След като поред сме прегърнали и целунали Гънчо, се отправяме към хижа “Бунтовна”. След връх Алексия пътят се разделя – през изоставената хижа “Чивира” и през Бело камене. Избираме втория и добре че беше така. Виждаме един красив, стопанисван и подреден туристически обект. Препоръчваме го на всички ученици. Това е лагерът “Бело камене”. До хижа “Бунтовна” се изкачвахме и малко преди нея се срещнахме с двамата от групата, които успяха да се качат и на връх Богдан. Хижа “Бунтовна” – огромна, поддържана, със страхотна панорама. Вижда се колко привилегировано е било отношението към обекта от времето на соца. Дразнещото беше само един не на място сложен параклис. Който го е измислил там, не е бил турист. Закрива чудесната панорама. Хиждари са Константин Узунов и съпругата му. Много приятни, сърдечни хора. Посрещат и още петима туристи от близките селища. Запознаваме се с Лучко – стрелчанин по рождение и панагюрец понастоящем. Оказва се, че познава хора от Исперих. Това ни сближава и на следващия ден ни е водач към Стрелча. За нас селището е изненада, както вероятно и за много хора от Лудогорието. Минерални басейни, розови градини наоколо, спокойствие, приятна атмосфера. Чудесно място за почивка и лечение. Вече е последният ден. Минаваме

табла за растенията и животните в Джендема. Осем дървени моста се протягат над подлудялата Бела река. Изкачваме се, слизаме, въртим се наляво и надясно. Чудим се какво по-напред да видим и да заковем с фотоапарата. Има време да видим и Калофер. Беше 2-ри юни. Калоферци се готвеха за деня на Ботев.

Посетихме места, натоварени с история. Видяхме незабравими пейзажи. Намерихме нови приятели. Това става, когато потънеш в планината – и е най-добрият начин да се слееш с природата. Дано тези редове да накарат някой да види това, което ви-

дахме ние в източната част на Същинска Средна гора. Западната част е планирана за 2018 г. – от Копревщица, хижа “Павел Делирадев” (Манзул), Панагюрски колони, хижа “Сакарджа” и с. Чавдар. След автомобилен преход – Лозенска планина с връх Половрак. Ако искате – хайде с нас. Обагете се. Дайте своя дан за развитието на туризма в България. Още Платон е казал, че в една държава се развива това, което е на почит в нея. Нека почитаме туризма и той ще се развива.

Милена Николова,
ТД “Димитровец”,
гр. Исперих

Национален средновековен събор „Магическата Магара”

Второто издание на Националния средновековен събор „Магическата Магара” сред Чудните магарски скали привлече многобройни туристи, които с интерес проследиха богатата програма. Под свещените скали реконструктори и любители на историята от цялата страна дойдоха да наблюдават пресъздаването на живо демонстрациите на въоръжението, бита, облеклото и обичаите на българите. Членове на Националното дру-

жество „Традиция” – регионален клон Шумен, представиха спектакъла „Създаване на българската държава”. След това клубовете „Традиция” от Велико Търново, Велики Преслав, Добрич и Сдружението „Авитохол” от Варна възстановиха българските традиции от далечните времена. Клубът за средновековни бойни изкуства „Ратина” и екип на крепост „Туида” от Сливен, както и Родолубивият комитет „Крум Страшний” от Шумен, представиха свои програми. Представяния имаха и Патриотичният клуб „Възраждане” от Търговище, групата за средновековни реконструк-

от българите през вековете. Имаше какво да се види и от показаното на традиционните занаяти от Средновековието – грънчарство, метало-пластика, монетосечене, сарачество, ковашка работилница, пекарство, средновековна кухня и питеиета, шапкаство и други. Националният средновековен събор „Магическата Магара” остави трайни следи във впечатленията на многобройните посетители и ще се запомни с нови моменти на българщината, коментират историците.

Георги Никол

Който се е разходил из България, се е уверил, че страната ни е красива. Но който е видял Родопите, е сигурен: България е неземно красива! Вековни гори, чист въздух и бистри като сълза извори са само част от пейзажа, на който се наситиха сетивата ни на екскурзионното ни летуване в Родопите, организирано от Туристическо дружество „Осогово“ - гр. Кюстендил. Прогнозата за времето беше, че пет дни ще вали, но това не ни отказа. Както казва нашата фотографка Наталия Каменова: „В мъглата снимките са най-хубави!“ От 24 до 28 май ние посетихме: Ситовския надпис, с. Ситово, с. Лилково, хижа „Персенк“, връх Малък Персенк, хижа „Скалните мостове“, Чудните мостове, хижа „Кабата“, връх Цирикова черква, скален феномен Костен камък, водопада Скакалото, с. Орехово, водопада Сливдолското падало и Бачковския манастир.

За село Ситово каквото и да се каже, все ще е малко. То е скрито в себе си легенди и хилядолетни тайни, които до ден днешен остават неразкрити. Едва на 30 км от град Пловдив, а вече всичко наоколо е различно - въздухът, настроението, мисленето ни. Сгушено в полите на Родопите сред боровите, село Ситово е успяло да запази духа си почти непокоятен в годините. Времето сякаш е спряло, завладяват ни тишина, спокойствие, красота, кристален въздух и песента на птиците...

Първата ни спирка беше Ситовският надпис преди селото. Тайна, криеща в себе си история на над 5000 години. Самият надпис до ден днешен е неразчетен. Открит през 1928 година, той все още си остава загадка. Знае се, че е рунообразен и в непосредствена близост до него има образа на Богинята-майка и пясъчен часовник... И ето от тук започват „теориите на вероятностите“. За едни този надпис е тайна за отключване вратата между световите, за други е направен от хората преди повече от 4000 г. преди Новата ера.

За лечебното аязмо, намиращо се на най-високата точка на село Ситово, близо до последните къщи, местните хора ни разказаха, че самата баба Ванга е пращала стотици страдащи хора, за да се излекуват тук. Според различни изследвания на водата се доказва, че лекува кожни проблеми, тъй като е с по-висока радиоактивност и е много чиста и пивка.

Ако искаш да поемеш от мъдростта на едно място, трябва да се окънеш във водите му и да преспиш там. Ние избрахме село Лилково. Именно там беше нашата нощувка. Бившето училище сега е превърнато в луксозен хотелски комплекс „Росица“. Типичните калдъръмени улички, запазени видове от преди двеста века, старите къщи, покрити с тикли, песента на птиците, превръщат селото в идеалното място за мечтаната спокойна и одухотворяваща почивка. Къщите са така разпръснати стъпаловидно, че сякаш се състезават коя от тях да бъде по-нависоко. Родопна планина ни обгръща отвсякъде с неповторимата си природа и чистия въздух, а жителите на селото ни посрещат с широка усмивка и широки обятия, рад-

вайки се да видят непознати лица.

Старото име на село Лилково е Демерджикой, което на турски означава „желязно село“. Легендата разказва, че по времето на византийското господство в Родопите кръстосвал с дружина Лило войвода и в района на Лилково било неговото хайдушко сборище. Дружината му вардела керванските пътища и нападала търговците, които минавали от тук на път за Беломорието. Постепенно около Лило войвода и неговите хора се събрали и други непокорни на византийските власти и когато по тези места дошли българите, хората на Лило се установили за постоянно и новото селище било наречено на негово име.

След като запалихме по свежичка в каменната църква „Свети Архангел“, чийто градеж е започнал през лятото на 1858 г., групата ни се запъти към хижа „Персенк“. Там беше и следващата ни нощувка.

На другия ден нашата разходка продължи по билото на планинския хребет Чернатица, вървейки по античния римски път, известен като Виа Егнация. Една част от групата се отклони, за да изкачи връх Малък Персенк (2074 м). Той е втори по височина връх в Родопския дял Чернатица.

Другата група се отправя към карстовата долина на река Еркиюрия, където се намира скалният феномен Чудните мостове. В миналото

надхитрял. Натоварили едно магаре с прахан (горящо вещество), запалили го и го изпратили срещу змея. Той го глътнал и в него бавно започнало да се разгаря огън. Обезумелият змей отчаяно се опитвал да избяга, но накрая се сгромолясал на земята и от удара се отворила голяма пролука. Когато костите му изгнили, на тяхно място се появили огромните сводести мостове, които днес са сред природните чудеса на България. Едно райско местенце за отпих, за похапване на традиционните за този край питури, качамак, пататник, кисело мляко, клин

шица. Още с първите стъпки в селото човек разбира, че тук всичко е различно. Властват хармонията и доброта, а над къщите величествено се издигат възвишенията на Родопите с вековните си иглолистни гори. Жителите на малкото селце – истински родопчани, с приветливи усмивки посрещат гостите си и изпълват душите ни с радост и надежда, че все пак някъде доброто все още съществува.

В района около Орехово има изобилие от природни забележителности. Крепостта „Цирикова черква“ край селото е паметник на културата

някога на Коилов дол, се намира и скалният феномен Костен камък – колосален скален масив, приличащ на огромна стена, над която расте вековна смърчова гора. Този естествен скален феномен е обявен за природна забележителност през 1965 година. Тук се намира и третият водопад, наречен също Костен камък. Водите му падат от голяма скална ниша с височина на водния пад 30 метра.

Освен красивата природа, едно от основните предимства на планината са нейните хора. Винаги готови да ти помогнат в труден момент, да те упътят и да те посрещнат не като гост, а като приятел. В това се убедихме след сърдечното ни посрещане в село Орехово. Леля Стефка от къща за гости „Рая“ ни предостави родопски носии. Под съпровода на гайдата, която си е наша запазена марка, карнавалът беше чудесен.

За последния ден си бяхме оставили да посетим Сливдолското падало – най-високия водопад в Родопите. Той се намира в резерват „Червената стена“ и до него се стига по приятна горска пътека по течението на река Слив дол. На места водата е зеленикава, пада по отвесни мъхести скали. По пътя към водопада човек може да се наслади на множество каскади и малки водопади. Силвъркът, който расте по тези места, внася приветливост в тази иначе страховита цепнатина. Уникално растение, запазило се повече от 10 000 години. Местните хора го наричат Орфеево цвете. Легендата разказва, че малкото растение с бледолилави цветове, изникнало от сълзите на митичния родопски певец Орфей, който безумешно скърбял по любимата си Евридика, изчезнала завинаги в подземния свят.

Екскурзионното ни летуване вече е към своя край. За перфектния му завършек избрахме Бачковския манастир. Той е един от най-древните на Балканския полуостров и е втори по големина след Рилския манастир.

Тръгваме си с приповдигнато настроение, като отнасяме с нас частица от тази красота. Родопите са усещане. Емоция. Ако веднъж успееш да видиш красотата на тази планина, винаги ще се връщаши към нея.

Текст:

Силвия Михова,
секретар на ТД „Осогово“ -
гр. Кюстендил

Снимки: Наталия Каменова

Родопска магия

са представлявали една цяла пещера, но поради рушащото действие на речните реки части от пещерата се срутват и така се образува сегашният вид на забележителността, напомнящ мостови съоръжения. Легендата за създаването на Чудните мостове разказва, че преди много години в село Забърдо незначително откъде се появил змей, който започнал да опустошава стагата на местните пастури. Дълги години те страдали от набежите на злодея и един ден най-накрая измислили как да го

и за спокойно съзерцание на зелената наоколо. И всичко това озвучено от ромона на близката рекичка. Какъв по-добър завършек на един ден сред природата на божествената Родопна планина!

Четвъртият ни ден започна с пороен дъжд. Част от групата реши да отиде с транспорт до село Орехово, където имахме резервация за нощувка. Останалите се отправиха към хижа „Кабата“. Орехово е китно родопско селце, разположено амфитеатрално на левия стръмен бряг на река Оре-

с национално значение. Днес от някогашната крепост са останали само руини, които ясно говорят за съществуването ѝ. Преданието разказва, че жителите на селото се скриват в нея от османските войски. Когато обсаждат крепостта, върху главите на завоевателите се изсипват запалени главни и вряла вода. След няколко дни свършват хлябът и водата. За бранителите на крепостта настават мигове на изпитание. Тогава мъжете започват да убиват жените и децата си, за да не попаднат живи в ръцете на турците. Най-сетне завоевателите нахлуват в крепостта и започват да извеждат заприличалите на скелети от глад и жажда последни защитници. Едни от тях приемат исляма, но повечето остават верни на честта и християнската вяра. От тази пропаст с вързани ръце и очи християните политат към бездната. Отдолу цяла седмица се чуват писъци – „цирикания“. На върха, на мястото на някогашната стара църква, сега е построен параклисът „Св. Дух“. В близост до село Орехово има няколко водопада, които са защитени природни обекти. Най-близо е водопадът в местността Дуплево, на запад от селото. Разположен е в скалния пролом на река Орешница над Орехово. Водите му се изливат живописно пред входа на пещерата „Голямата дупка“. Посетихме и водопада Скакалото, който е на 2 км на юг от Орехово. Този водопад тече много рядко и сега, дори при пролетното пълноводие, се срамуваше да се излее по-богато. На около 3 километра южно, в ка-

Поход из Карлуковския карст

ТД „Стратеш“ проведе юнската си „Зелена неделя“ по екопътеките и пещерите на Карлуковския карст. Интересната дестинация привлече 51 туристи от всички възрасти.

Карлуковският карст е защитена зона в България от 1979 г. Обхваща землищата на села от три съседни области - Ловеч, Враца и Плевен. Тази година маршрутът беше: „Тектонски грабен Калето“ край с. Реселец, пещера „Проходна“, скалният манастир „Света Марина“, Националният пещерен дом, Ландшафтен парк „Панега“ и изворите на река Златна Панега с античния асклепион.

Походът започна от красивото езеро със зелени брегове край село Реселец. Една тясна пътека с дървени стъпала се издига сред дърветата стръмно нагоре - началото на екопътека „Тектонски грабен Калето“. Уникалният геоложки феномен представлява срутище от огромни варовикови блокове, запълващи дълъг 750 м карстов каньон с височина до 40 м на възраст над 70 милиона години. Пътеката от трошен камък лъкатуши сред огромни канари във фантастичен суров пейзаж от причудливи скали, наречени с имена и обвити в легенди през вековете. По склоновете растат над 200 ендемитни вида, редки и красиви растения. В района гнездят 128 вида птици, от които 25 са вписани в Червената книга на България, а 2 са световно застрашени вида - ливадният гърдавец и малкият корморан. 280 стъпала водят до наблюдателната площадка на ан-

тичната крепост „Калето“ с гледка към целия каньон. Сега там е поляна, изпъстрена от многобройни цветя и треви сред пейките, беседките и фотоволтаиците, които захранват автономно осветление на екопътеката. Непроучената късноантична и средновековна крепост „Калето“ е била пазител на прохода и пътя, свързващ Карпатите и Бяло море. В миналото Реселец е бил голям средновековен град и важен административен център.

Следващата ни цел е перлата на Карлуковския регион - пещерата „Проходна“! - най-големият карстов мост с височина на входовете 56 м, най-дългият пещерен тунел в България с дължина 365 метра, естествено осветен от двата големи отвора в тавана с форма на очи - феноменът „Очите“. Приближавайки по зелените поляни край входа, виждаме десетки коли. Сварваме стотици хора в пещерата, които все пак изглеждат необичайно малко и се губят в огромното ѝ пространство. Големи групи алпинисти се катерят по отвесните ѝ стени, други провеждат бързи скокове. Много семейства с малки деца и младежки групи се снимат под уникалните и светли отвори - „Очите“. Удивително творение на природата и водата. От гигантския ѝ изход се вижда Националният пещерен дом, носещ името на българския учен-спелеолог, основоположник на организираното пещерно движение в България, Петър Трантеев.

Сградата на Дома е уникална със своето разположение - цели четири етажа от нея

Пещера „Проходна“

са построени в пукнатина на скалата, а формата ѝ, гледана отгоре, наподобява прилеп. За част от стените е използвана естествена скала. От Пещерния дом се открива впечатляваща гледка към долината на река Искър.

Решаваме да се спуснем стръмно надолу до нивото на р. Искър и да посетим възстановения наскоро скален манастир „Света Марина“. Скалната църква, построена през XIV век и изобразена от местни зографи, е уникален паметник от късното Средновековие. Част от стенописите са свалени и се съхраняват в Националния исторически музей. Обитавана от монаси-исихасти, оцеляла през годините на турското робство, в началото на XIX век църквата остава без монаси и постепенно запада. Построена е върху непристъпна скална площадка в ниша на около 20 м от нивото на реката. Възстановена е от група приятели, подпомогнати от пещерници от различни клубове. Тук по време на Второто българско царство е имало голям манастир, познат под името „Викторова лъка“, около който са възникнали скалните манастири „Света Марина“, „Св. Безсребреници Козма и Дамян“ и „Св. Никола“ (Глигора). Достъпът до скалната църква е по тясна пътека, на места с висящи на отвесните скали платформи, но обезопасен с метални въжета и парапети. Намираме църквата прекрасно изрисувана, с много цветя в саксии в малкото ѝ дворче, оградено с каменна ограда и гостоприемно отворена масивна дървена порта. Има добре направени информационни табла, както и новосъздадени каменни тераси. Камбаната е окачена високо в скалите над църквата.

По стръмна пътека сред многобройни цъфнали билки се добираме до Националния пещерен дом. Отдъхваме за кратко на просторните му панорамни тераси. В хубавия юнски ден Домът е препълнен с туристи от цялата страна, но обслужването е бързо, а менюто - богато. Срещаме и приятели.

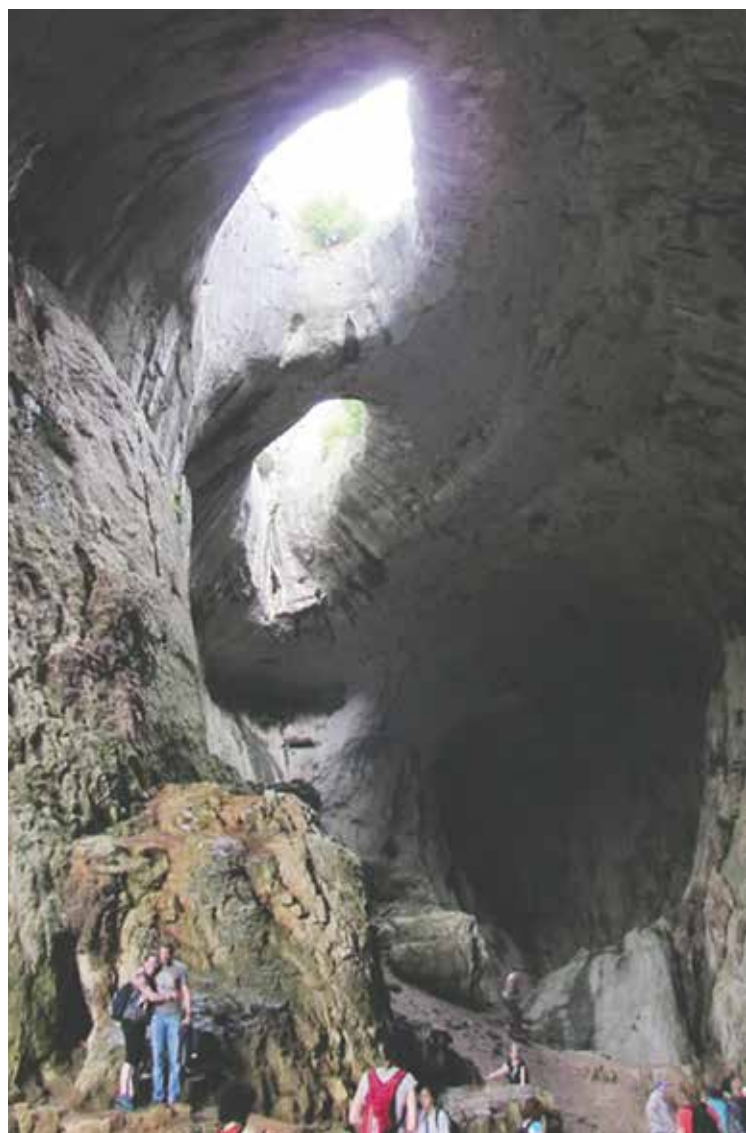
В ранния следобед се отправяме към живописния каньон на река Златна Панега. Той се

врязва на места до 100-150 метра в равнинното плато на Карлуковско-Луковитския карстов район. В разстояние на няколко километра е оформена крайречна екопътека: Ландшафтен парк „Панега“, известен с дългите десетки метри висящи на метър над водата дървени платформи, и хубавите места за почивка с камини, маси и пейки за всяка компания. Валежите тази пролет бяха причина на много места пътеката да е влажна, а растителността - висока, но добре окосена в широки ивици край пешеходната част.

Почиваме в края и на хлад под отвесна скала, до бистър извор, на удобните пейки и маси сред марокански поляни от гъби цветя, и поемаме към друго магично място: най-големият карстов извор в България - „Глава Панега“ (4000 л/сек). Под отвесни високи скали и надвиснали зелени дървета в тихо и много дълбоко езеро извира млечнозелената вода на река Златна Панега. Легендите за тайнствения извор и сказанията за целебните му свойства били известни още на древните траки, елини и римляни, живели не само по тези места. Затова стичащите се от различни краища на античните империи болни хора превърнали пещерата на брега на извора преди повече от две хилядолетия в храм на бога на медицината Ескулап, а реката кръстили на красивата му дъщеря Панака - Панацея. За да стигнем до кра-

сивия извор, минаваме през къс, но тъмен, с влажно, хлъзгаво и неравно дъно естествен, скален тунел, поредното изпитание за всички. Както се казва: „Няма лесен път до там, където си струва да отидеш.“ Пътеката е къса и сенчеста, върви покрай брега, на места високо над водата, покрай пещери, или слиза до красивите млечносини води с провиждащи се златисти водорасли и призрачни потънали стволове. Отсрещният бряг е изумрудено зелен от блатни треви, а водната леца вече прави свежите си островчета. Връщаме се по познатия път в прекрасно настроение от видяното и преживяното по нашата земя хубава. Пред всеки обект председателят на дружеството и водач на похода Светослав Генков ни запознава с историята и терена, а накрая ни съобщава следващите прояви на ТД „Стратеш“: 17-21 юни - походи в Родопите: хижа „Смолянски езера“ - хижа „Ледницата“ - хижа „Чаирски езера“ - хижа „Триградски скали“; 2-8 юли - детски лагер на хижа „Дерменка“, 9 юли - „Зелена неделя“ - Тетевен: връх Острич; заслон „Опасния зъб“; връх Петрахиля; 15-19 юли - Рила, маршрути: хижа „Македония“ - хижа „Рибни езера“ - хижа „Грънчар“ - хижа „Трещеник“; и хижа „Грънчар“ - хижа „Рибни езера“ - хижа „Македония“ - Семково.

Текст и снимки:
г-р Дарина Петрова

„Очите“ в пещера „Проходна“

Към скален манастир „Св. Марина“

Пътешествия в мистичната Странджа

През ноември 2016 г. туристи от ТД „Патлейна“ – гр. Велики Преслав, с председател Т. Серафимов, проведохме екскурзия в Странджа, като посетихме Петрова нива, с. Бръшлян, Малко Търново и Мишкова нива. Изкачихме и най-високия връх Голямо Градище. Останахме очаровани от странджанската зеленика и дойде идеята напролет отново да посетим Странджа.

Рано сутринта на 27 май група от 35-има членове на ТД „Патлейна“ – гр. Велики Преслав, поехме на път за Странджа планина. Няколкото часа път минаха неусетно, сменяйки пред очите ни красиви планински пейзажи с далечния морски хоризонт. Малко преди десет часа пристигнахме на уреченото място – горския разсадник-гендрариум на редки и екзотични растителни и дървесни видове на територията на ТП ДЛС „Граматиново“.

- Добра стига!
- Вървехте, та не (ни) стигнахте!

Така странджанци се поздравяват при среща, така ни посрещна и нас Петко Нанчев от село Граматиново. След кратка беседа за най-често срещаните растителни видове на територията на Странджа потеглихме пеш към мистичното скално оброчище Индипасха край село Сливарево, което е едно от най-загадъчните места в Странджа. Хилядолетният живот на свещените места в планината може да се види много ясно и тук, където се преплитат езически и християнски вярвания. Легендата разказва, че тракийски жрици извършвали жертвоприношения на усойно място в самото сърце на Странджа планина и така предсказвали бъдещето. Само посветените знаели пътя до оброчището, ориентирали се по изсечените на скалите соларни кръгове.

В мистичното святилище течала „жива“ вода, която изправяла на крака болни, сакали проходили, слепци проглеждали. Заедно с тракийските пророчици близо 2 хилядолетия била погребана и тайната на Индипасха. След векове забвение аязмото с лековитата вода случайно било открито от... бивол. Животното служило на стопаните си вярно дълги години, но остаряло и ослепяло. Жал им било на хората да го заколят, затова го пуснали на свобода в гората. След три дни биволът се завърнал прогледал, но наскоро пак ослепял. Няколко пъти се повтаряла тази история, накрая стопанинът му решил да го проследи, за да разбули загадката. Така стигнал до скали, в чиято основа се процеждала вода, събрана в миниатюрно езерце. И

Запалихме свещички в параклиса и отпихме от студената, лековита вода на аязмото, починахме и с нежелание поехме по обратния път.

Следващият ни преход бе до параклиса „Света Троица“, който се намира на около 5 км северозападно от Граматиново, в местността „Малка Котвина“. Манастирът бил открит през 1874 г. след съновидение на местна хаджийка. След месец къртовски труд под корените на вековни дървета достигнали до покрива на сградата - оказало се, че това бил покривът на стар християнски храм. В близост до манастира открили и пещера-скривалище. Влизането в нея става по каменни стъпала, а на 2-3 метра от началото има срутен хоризонтално разклонение. Едното разклонение е естествена пещера, а

полуживи. Наскоро след разкриването на манастира построили параклиса „Св. Троица“, който стои и до днес, а името му избрали във връзка с приближаващия тогава голям християнски празник.

Кратка почивка и поехме отново, този път по пътеката – „Царството на зелениката“. Тръгнахме на север от с. Кондолово през вековна дъбово-букова гора към Мързевски дол. Вървахме по стар коларски път, по десния бряг на дола,

Граматиново. Вечерта мина в много смях, песни и танци.

Сутринта на 28 май потеглихме с превозните средства до с. Кости. Макар и притиснати от времето, успяхме да влезем, запалихме свещи и се помолихме в църквата „Св. св. Кирил и Методий“, която се намира в центъра на селото. Тя е една от най-големите и забележителни църкви в Странджа планина и е издигната преди края на XIX век. Построена е изцяло с даренията на

- света Елена, не е като останалите в годината. Тогава празнични шествия от петте нестинарски странджански села - Кости, Българи, Граматиново, Сливарево и Кондолово - се отправят към Влахов дол. Наричат местността още Голямата аязма. Намира се между петте села и е известна като родната на нестинарите. Това, на което станахме свидетели, беше незабравимо. Млади неженени момчета носеха на ръце иконата на свети

Пътешествия в мистичната Странджа

над който се навесвах вечнотелните храсти на странджанската зеленика. Вървахме възхитени, с усещането, че сме в приказна гора на елфи и феи. Зелениката е висок, вечнотелен храст със силно разклонено стъбло. Цъфти през май с много красиви бледолилави съцветия. Терциерен реликт се е съхранил на територията на Европа един-

местното „гръцко“ население, а неин главен строител е майстор Яни. Първоначално до 1913 г. църквата се е наричала „Св. св. Константин и Елена“. Гърците не се радват много на красивия храм, тъй като скоро след издигането му те се изселват от селото (1914 г.), а на тяхно място идват българи от Източна Тракия. Така, през почти цяло-

ите Константин и Елена. Носеха иконите на дяното рамо, покрито с червена кърпа. Това се прави, защото иконата се счита за жива и събираща присъствието на светеца. По тази причина тя не трябва да се докосва до човека. Единицата носеше иконата на Св. Богородица, гругият на светиите Константин и Елена. Мъж с тамян и менче водеше всяко от шествията. Следваха го икононосците, а зад тях - жени с народни носии. Шествието на всяко от петте села слезе до аязмото, иконите бяха измити и прикадени, всяко от селата имаше одърче - дървена конструкция, на която се поставят иконите, обредните хлябове и даровете. Курбанът върше на огъня. Когато обредът с измиването на свещените икони на петте села приключи, под звуците на гайдата и тъпаните всички се хванаха за ръце и заиграха нестинарско хоро. Нестинарският буенек (мелодия) е в такт 2/4 и според вярванията е един от най-свещените тактове в българската народна музика.

За нас това бяха няколко часа, наситени на възбуждащи емоции и усещания, провокирани от тайнството на нестинарите и осъзнаването на автентичността и уникалността на всичко, което се случваше около нас. Времето сякаш бе спряло и ни бе пренесло в друго, по-чисто и по-духовно измерение.

Нашият водач Петко Нанчев ни изпроводи с една прекрасна, странджанска народна песен, която ни просъзвиза. Тези два дни, прекарани в съзерцание, удивление и преклонение пред величието на Майката Природа и културното наследство на Странджа планина, ще останат незабравими за нас!

Галина Грозданова,
ТД „Патлейна“ –
гр. Велики Преслав

се възродило преклонението към Майката Природа тук.

Казват още, че водата на Индипасха е най-лекотата в неделята след Великден, на Томина неделя. Факт е обаче, че на чудотворното място в труднопроходимия лес вярата и надеждата събират езически и християнски ритуали. Стояхме и гледахме като омагьосани огромната скала с големи каменни късове около нея, изворът в дъното, лианите, които висят по няколко метра от камъните, зеления горски мъх, дебел няколко сантиметра.

другото, издълбано от човешка ръка, където били открити стъклени кандила, въглени, восък и др. От стените на пещерата капе вода, за която се вярва, че има лечебни свойства. Поверието гласи, че всяко влизане в пещерата води до изчистване на греховете.

Според легендата, на това място някога имало манастир, който бил опожарен от турците, а монасите се скрили в пещерата, чийто вход след разрушаването на обителта се затрунал, та след съновидението монасите били изровени

ствено в Странджа и в Кавказ. Не понася засушаване и пряка слънчева светлина. Както повечето реликти, зелениката е силно уязвима от измененията на средата. Участва като подлес в гори от източен бук, източен горун и блягун. Тя е влаголюбив вид, много възискателен към почвената и въздушната влажност. Вписана е в Червената книга на България и е защитена от Закона за биологичното разнообразие, както и от редица международни конвенции и споразумения. Бреговете на Мързевски дол са окичени с уникална растителност – освен красивите цветове на зелениката видяхме лавровишня, подезичест залист, колхидски джел и други интересни видове от флората на резервата. Някои от тях могат да се видят единствено в Странджа. След чудесен преход, увлекателната беседа на нашия водач и многото снимки дойде време да се настаним в къщата за гости „Странджански рай“ в с.

то време на съществуването си, църквата се стопанисва от българи и в нея се служи на църковнославянски език. Отначало тя играе съществена роля в изграждането на културния живот на скоро освободените източно-тракийски българи, които напускат родните си места и идват тук с надеждата за по-добро.

Продължихме до местността Влахов дол, където оставихме колите, и продължихме пеш към Голямата аязма, тръпнещи в очакване на това, което ще имаме удоволствие да наблюдаваме там – ритуалът смиване и освещаване на свещените икони на нестинарите.

Нестинарският обреден цикъл не се заключава единствено и само в играта върху жарава, макар че това е един от най-атрактивните елементи. Ритуалът на нестинарите започва във Влахов дол. Неделята преди 3 юни в Странджа, когато по стар стил почитат свети Костадин, а ден по-късно

През 2017 година морската столица Варна е и Европейска младежка столица

Успешен XXXVI пешеходен поход-маратон „100 км за 24 часа“

Тази година популярният и очакван пешеходен поход „100 км за 24 часа“, традиционно организиран от Варненското Туристическо дружество „Владислав Варненчик“, беше част от многобройните младежки изяви на Европейската младежка столица Варна.

Историческата справка показва, че през годините маратонът се е провеждал по три различни маршрута на територията на Варненска област, като винаги финалът е бил в Парк-музей „Владислав Варненчик“. В похода са участвали членове на всички туристически дружества на град Варна и туристи от страната. През годините са взели участие 4-ма японци, 3-ма руснаци и 2-ма англичани. През 1998 г. в похода участва и известният руски пътешественик Володя Сорокин. Водачи на похода са били над 20 пъти Генчо Спаниев, Марин Абанос и Венцислав Стайчев.

Туристическият поход

„100 км за 24 часа“ има за цел развиване на морално-волевите качества на участниците, проверка на физическата и психическата им подготовка за преодоляване на екстремно натоварване чрез пешеходен туризъм. Задачата му е да запознае участниците с природните дадености на Варненския регион, да

активизира любовта им към природата и Родина.

XXXVI общински пешеходен поход „100 км за 24 часа“ се проведе на 16 и 17 юни в района на север от гр. Варна по маршрут: кв. Винаца - с. Кичево - с. Новаково - манастирът „Св. Марина“ - с. Капитан Радево - с. Зорница - с. Л. Каравелово - мест-

ността Фазанарията - Парк-музей „Владислав Варненчик“.

Походът се съпровожда от обезпечаваща група, която осигурява подкрепителни пунктове по маршрута, както и превозва излишния в момента багаж. С финансовата подкрепа на Община Варна за участниците е осигурена междинна за-

куска, тонизиращи студени и топли напитки и екипировка.

Тази година в похода-маратон се включиха 46 участници, от които и туристи от Пловдив, Добрич и Русе. Впечатляващо беше и участието на група от 24 ученици от елитната варненска Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“. Най-малките завършили участници са петнадесетгодишните Калина Георгиева, Лора Милкова и Мария Желязкова. Най-възрастен участник е Надка Христова на 68 години с 24 участия в похода.

Походът се осъществява с активното съдействие на дирекция „Спорт“ в Община Варна и МГ „Д-р Петър Берон“ - гр. Варна, ОУ „Иван Вазов“ - с. Кичево, ОУ „Св. Климент Охридски“ - с. Л. Каравелово, Природен парк „Златни пясъци“, Парк-музей „Владислав Варненчик“ и ресторант „Тримата мускетари“ - Варна.

Но успехът на похода се дължи преди всичко на физическата подготовка

ка и воля на участниците, главната роля на водача Венцислав Стайчев и спасителите Огнян Садов и Иван Маринчев.

Всички участници получиха Карта за участие, Похвална грамота за успешно завършване и книга за историята на ТД „Вл. Варненчик“ - „С еделвайс в сърцето“. Подарък бяха и книгите „Птиците“, „Прилепите“ и „Орхидеите“ в Природен парк „Златни пясъци“, предоставени от Дирекцията на парка; Пътеводител „Опознай родния край“ - Варненска област, създаден по инициатива на ТД „Вл. Варненчик“, и книги от поредицата „Чудесата на България“.

Участниците бяха поздравени от представители на Община Варна и Парк-музей „Владислав Варненчик“.

По същото време за 19-и път започна емблематичното автомобилно състезание „24 часа на Лю Ман“.

Диан Д. Даскалов, председател на ТД „Вл. Варненчик“ - гр. Варна

Хоро без край

Станавме рано и тръгнахме - с усмивка и надежда за нещо хубаво. Пътувахме дълго и стигнахме до един манастир, почти забравен от хората - „Животоприемен източник“, до село Голямо Буково. В двора на манастира ни посрещна един гащат петел, който се разхождаше царствено и величествено, радвайки се, че е оцелял на гърба на коня през студения зима. Вървяхме дълго време пеш заради лошия път, по който не е възможно да се движи автобус, и решихме да утолим жаждата си в изворната лековита вода, която извира под олтара. След това влязохме вътре. Посрещна ни едноок старец, който дълго време ни разказва историята на манастира. Купихме си от малките икони с лика на св. Николай и св. Димитър. Запалихме по една свещ за здраве и тръгнахме. Изпратиха ни двама овчари, които пасяха стадото на манастира и оцеляваха, като спят и се хранят там. След това тръгнахме за Петрова нива, където се е състоял конгресът на Македоно-Одринската организация и където се взема решение за вдигане на въоръжено въстание против османското иго в Одринска Тракия. За съжаление въстанието е жестоко потушено. За да се почувстваме съпричастни, решихме да попеем. Дадох тон за песен и запяхме химна на тракийската революционна борба и на Странджа - „Ясен месец“. Въстанието е потушено, но българският дух е несломим.

Продължихме нататък. Стигнахме до село Бръшлян. Влязохме да разгледаме църквата, построена по време на турското робство с отделни стаи за мъже и жени и деца, ниска, без купол,

с висока ограда, за да бъде незабележима. Запалихме свещи и тръгнахме. Вечеряхме и нощувахме, след което посетихме град Малко Търново. В центъра на града ни посрещна едно хоро с изработени фигури с български народни носии. Хванахме се на хорото, за да усетим ритъма и стъпките на танца, а и за да си направим снимки. Посетихме църквата, тъй като беше Задушница, и музея в града. Той се състоеше от три къщи, в които беше показана борбата на хората за свобода от Одринска Тракия и Македония. Третата къща ни запозна с красивите растения и животни в този район. Звуковите ефекти ни напомниха гласовете на папуляка, дивото прасе и вълка. Продължихме, като пътувахме за град Царево. Настаняхме се в хотела, вечеряхме и продължихме за село Българи, за да видим нестинарите. Пристигнахме и концертът на съставите от областта започна. Пееха български народни песни ученически състави и възрастни изпълнители, а хората, увлечени от тази музика, извиха огромно хоро, което нямаше край през цялата вечер. И ние се хванахме на хорото. Играхме дълго. Като се изморяхме, се пускахме, а после пак се хванахме, за да научим стъпките и на други хора. Имаше усещането, че хорото е без край. То приключи, когато излязоха нестинарите. Те направиха един кръг около публиката и после влязоха вътре в кръга, където тлееше огънят. Започнаха да стъпват по жаравата, а ние имаше усещането, че вървят по персийски килим - изглеждаше отстраняване толкова лесно и удобно. Почувствахме се горди като българи. Този празник е включен към културни-

те мероприятия на ЮНЕСКО, затова имаше и много чужденци, а гост беше също и президентът Румен Радев. Прибрахме се късно вечерта в хотела.

На другия ден потеглихме към Шумен. Решихме да се отбием и да разгледаме местността Беглик Таш край Приморско. С голям интерес разглеждаме: Брачното ложе, Жертвеникът, Тронът, Апостол Таш, Лабиринтът и др. Продължихме към Созопол, където спряхме, за да разгледаме града и да обядваме. След това в автобуса и отново в Шумен. Екскурзията беше много приятна и не усетихме как изминаха тези три дни. Но тя нямаше да бъде осъществена без нашия прекрасен и незаменен председател-ветеран на клуб „Висока поляна“ при туристическо дружество „Магарски конник“ - Шумен, Вара Кирилова. Тя

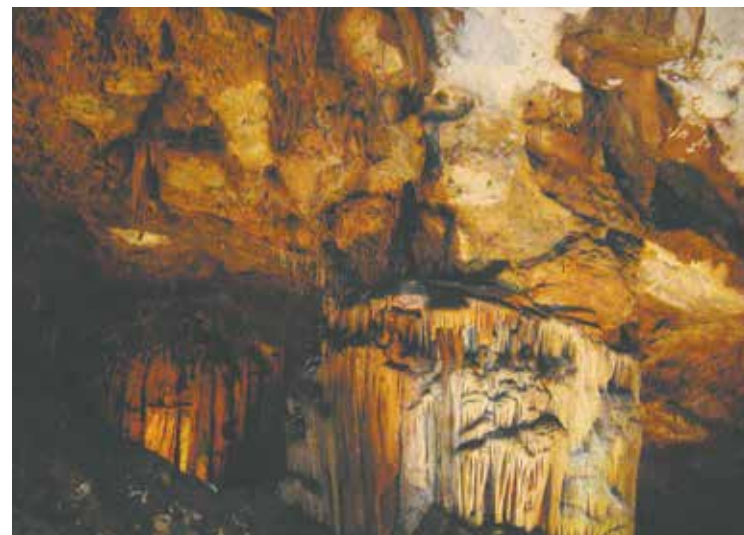
познава всички пътеки в България и много пътеки в чужбина и затова с нея се чувстваме сигурни. Винаги ни посреща и изпраща с усмивка, зад която прозира същността на един добър човек и приятел, който е готов да ни помогне в труден момент, защото ни обича. И ние я обичаме и се обичаме помежду си, затова просъществувахме като клуб близо петнадесет години. В навечерието на нашия юбилей нека да си пожелаем да бъдем здрави, да покоряваме още планини и върхове и с Елеонора Стоянова - председател на клуба, от която се възхищаваме като ръководител и организатор, и да продължаваме да приемаме в нашия клуб още много туристи, които да ни поздравят, че хорото продължава.

Ирма Джанкова

№ 33 Пещера „Съева дупка“

Пещерата „Съева дупка“ се намира в Предбалкана, южно от село Брестница. Тя е дълга само 205 м, но е сред най-красивите български пещери и има изключителна акустика. В нея се ражда идеята за концерт под мотото „Вълшебни места, омайваща музика“, който на 17 юни предизвика интереса на около 150 посетители. Те имаха възможност да се насладят на виртуозните изпълнения на Виенския ансамбъл челисти „5+1“ по време на концерт, чийто домакин - Австрийското посолство в лицето на Негово Превъзходителство посланикът на Австрия в България г-н Роланд Хаузер, организираха в рамките на XXI Австрийски музикални седмици.

В пещерата има пет зали, от които най-просторната е „Купена“. Името ѝ дава огромният каскаден сталагмит, напомнящ купа сено. Залата „Срутище“ е застлана с различно големи скални блокове, срутени от тавана при земетресение. Открояват се го-

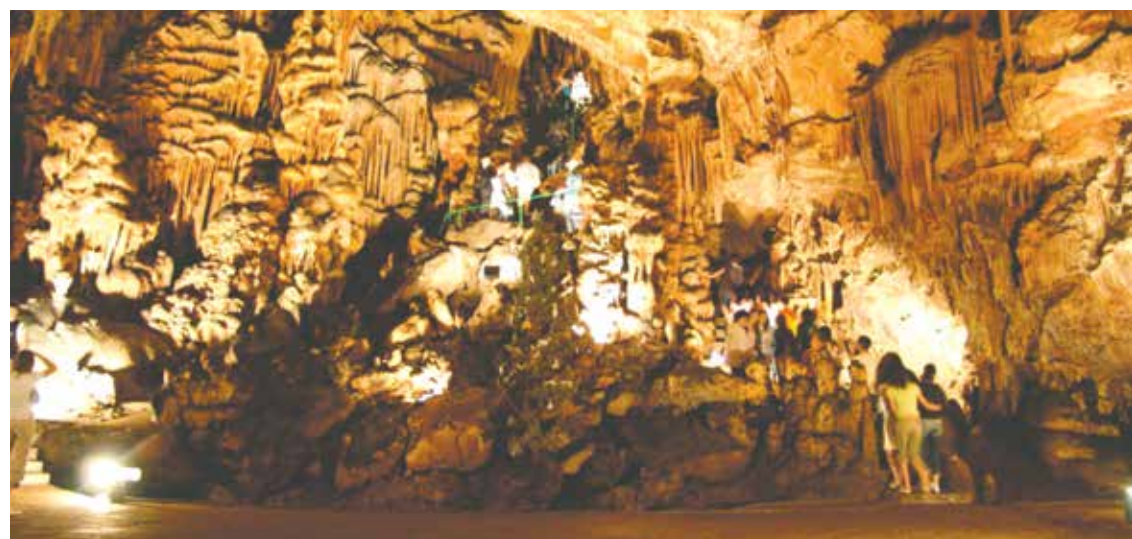

лемият сталактон „Дебелата Берта“, и „Органът“, „Хармана“, е голяма, почти кръгла зала. Тук се намира най-големият сталактон на пещерата, висок 4,5 м и с обиколка 13 м, наречен „Брилянтен“, заради блестящите калцитни ресни. От „Хармана“, пещерата променя посоката си на северозапад. Точно тук терасовидно са разположени двете малки зали „Белият замък“, и „Космоса“, наречена така заради малкото синтрово образувание, напомнящо летяща ракета. Заедно с „Хармана“, те са най-красивата част на Съева дупка. Най-величествен е огромният сталактон с отвесни стени и назъбени кули, който прилича на средновековен замък.

Според специалисти няма друга пещера в България, където на толкова малка площ да са струпани толкова много разнообразни по форма и цвят пещерни образувания. На около 70 метра под земята в пещерата тече река, за която се смята, че е на 3 милиона години.

В непосредствена близост до пещера „Съева дупка“ – в село Брестница – се намира ферма за щрауси – друго атрактивно място, където посетителите могат да се запознаят с живота на тези животни и в делнични, в празнични дни, комбинирайки нови преживявания, научавайки нова информация и забавлявайки се.

Никола Шарков е на 8 години и учи в 118 СУ в София. С радост получи своята сребърна значка. Събира печати от 100-те национални туристически обекта от май миналата година. Много е впечатлен от Политехническият музей в София и споделя преживяванията си със своите приятели. Един от тях е Димитър, който също е участник в Националното движение „Опознай България – 100 НТО“.

Огненият месец юли - умилютивяване на палещото слънце

Народът е подредил празниците през месец юли, съобразявайки се с палещите лъчи на Слънцето. Отправял силните си молитви към небето за пощада от пожари и милост към жадната земя. Умилютивявайки природата с почит към светци и с жертвоприношения, българинът е съсредоточил вниманието си и върху определени забрани, за да предпази не само плодовете на своя труд, но и живота си.

е мъжко животин, най-често бик, вол, овен. Жертвоприношението трябва да умилютивява слънцето и да предпази от градушка и наводнения. Прави се молебен за дъжд и плодородие. Варва се, че св. Илия може да лекува, затова мнозина държали осветената му икона до болния – дано да се вдигне и да оздравее. Вечерта срещу празника се дават и обещания за болния.

Какво казва страшното поверие за Илинген

Трите черни дни

15, 16, 17 юли. ГОРЕЩНИЦИ. В седмицата след летния Свети Атанас – Жътваря (5 юли), идват трите черни дни, на които народът казва „Горещници“. Първият – 15-и, е Чурута, вторият – 16-и, е Пърлига, третият – 17-и, е Марина Огнена. Хората вярват, че ако през Горещниците не се спазват определените забрани: да не се работи нито на полето, нито в градината или у дома, от небето ще падне огън и ще изгори нивите и къщата. Най-страшни били Чурута и Марина Огнена.

Иконата на св. пророк Илия лекува и се държи до болния

20 юли. ИЛИНГЕН. Св. пророк Илия е един от най-великите измежду старозаветните праведници, могъщ изобличител на езичеството и предвестник на истинната вяра в Единния Бог. Християнската църква го нарича още от древността „пророк и предсказател на великите Божии дела“, „ангел в плът“ и „предтеча на Второто Христово пришествие“.

Според вярванията на Илинген трябва да се празнува и да се принесе на светеца жертва – „старият петел“, „бащата“. Защото идва време и той, както и огнят, да бъдат подновени. Петелът се коли на прага на къщата и по него може да се гадае.

Организирант се общоселски сбирове, при които курбанът

• Според народното поверие на Илинген не трябва да се работи, защото гръм може да удари човека.

• Ако хората не спазват традициите на Илинген, свети Илия може да се ядоса. Тогава казват, че заключва дъжда и праща на земята суша. В другия случай – праща наводнения.

• На Илинген земята се ръси със светена вода, за да няма суша и земеделците да се радват на богата реколта.

• Каквото човек влезе първи в дома си, такава ще е и цялата година.

• Не се къпе в морето, защото взема жертва на този ден.

• Времето се обръща, почват да духат есенните ветрове, излизат вълнения и мъртво течение. Докато преброиш до пет, вълната те удря и след това те дърпа навътре. Илинген идва с мъртва хватка на морето, казват старите рибари. Ако гларусите се събират на групи на брега – значи морето „се разваля“. Ако прелитат спокойно над водата и търсят риба – ще е спокойно.

• Хване ли мъртвото вълнение, държи нечетен брой дни – 3, 5, 7, ... 11...

Легендите за Илинген

В българския народен календар Илинген е най-големият летен празник по време на жътва и вършитба. На този ден възрастните разказват приказки и пеят песни за свети пророк Илия, който кара огнена колесница с шест коня

по небето и измолва от Бога за тях здраве и благополучие, хубаво време и плодородие.

Старозаветният пророк Илия живял около 900 години преди Рождество Христово и бил родом от град Тесвия в Палестина. Когато се родил, баща му получил видение – внушителни мъже го поздравили, повили бебето с огнени пелени и го накарвали с пламък. Смутен, той разказал това на свещениците в Йерусалим, а те го успокоили с думите: „Не бой се, твоят син ще живее в светлина и ще съди израилския народ с огън и меч.“ Това обяснява и името на пророк Илия, което означава Сила Господня. Хората от всички времена са оказвали почит към неговата нравствена извисеност и духовна близост с Бога. И до днес стъпките му в Палестина се смятат за осветени от силата му.

Обикновено иконите изобразяват възнесението на св. Илия с колесница. От двете му страни са архангелите Гавраил и Михаил, встрани от тях – апостолите Петър и Павел и евангелистите Йоан, Матей, Марко и Лука. Изобразяват светеца и пред пещерата, белообраз, с дълга греха, по-често в охрид.

Така си го представя и народът – стои в огнена колес-

ница, лети из облаците с нея и с камшика си кара конете. Магическа е връзката на св. Илия с огъня, оттам – със слънцето и светлината, които изпъхват с магия, създават и определят целия живот на Земята.

Веднъж Света Богородица, св. Магдалина и св. Неделя го помолили да накаже хората за безверието им и той заключил небето за цели три години. Не капнала капка дъжд. Пропукала се земята девет лакти дълбоко и широко. Разкажали се грешниците, повярвали в Бога и отново напълнили църквите, а св. Илия дал на земята дъжд и плодородие.

На Пантелеевден "църкелите отиват за сняг"

27 юли. ПАНТЕЛЕЕВДЕН. Народът нарича свети Пантелеймон – Пантелей Пътник или още Воден Пантелей. Пантелеймон от старогръцки значи „всемилютив“. Хората го почитат, за да няма по земята силни пороци и наводнения. Тоя ден почитат и врачки, баячки и чекръкчи, защото свети Пантелеймон бил велик целител на всички болести. Българите вярват, че на Пантелеевден лястовиците и църкелите се събират, за да си тръгнат към зимовище, или както казват старите: „Църкелите отиват за сняг“.

От 1 до 12 август всеки ден е месец от годината

1–12 август. МАКАВЕИТЕ. Цикълът народни празници „Макавеите“ продължава 12 дни – от 1 до 12 август. Всеки един от тези дни съответства на дванайсетте месеца от годината. Първият Макавей е наречен на септември, вторият – на октомври, третият – на ноември, и т.н. Макавеевите дни са свързани с народната земеделска метеорология. Варва се, че каквото е било времето през съответния Макавеев ден, такава

щяло да бъде и през съответния месец.

Небето се отваря и Господ застава на Божията врата

6 август. ПРЕОБРАЖЕНИЕ. Според легендата юдеите старателно изучавали пророчествата на Исус Христос, но превратно тълкували техния смисъл, като мислели, че Месията ще ги освободи от робството на чужденците, ще ги възвеличи със земна слава и ще седне на Давидовия престол. Те не разбрали, че в пророчествата се говори за небесно, а не за земно царство, за вечни блага, а не за светски изгоди. Дори и самите апостоли не били далеч от такива земни помисли. Тогава Христос отвежда трима от тях: Петър, Яков и Йоан на планината Табор в Галилея, за да им покаже ясно своя произход и предричаното от него „ново царство“. Лицето Му засиява, грехите Му стават бели като сняг, до него се появяват двама мъже „сияещи от светлина“ – Мойсей и Илия, и беседват с него. Светъл облак осенява всички и се чува глас: „Този е моят Син възлюбен, в Когото е Моето благоволение! Слушайте Него!“

Според народната вяра в нощта срещу този ден небето, както на Богоявление, се отваря и сам Господ застава на Божията врата, а който го види и си пожелае нещо, го получава. Затова през нощта майките държат децата си будни, карат ги да гледат към небето, дано видят, когато се отворят небесните порти, та да се помолят за голямо богатство и късмет.

Преображение Господне е денят, в който се бере първото грозде и се раздава на близки и съседи, след като се прикади от свещеника в църквата. До този ден не се разрешава да се яде грозде. Разрешава се на празничната трапеза да има риба, тъй като се пада по време на Богородичните пости.

Страницата подготви:
Филипина Бондокова

Фрагмент от възнесението на св. пророк Илия. Икона от с. Тешево край Банско, 1850 г.

15-и Национален преглед на сърчностите за учащи се за

Продължение от стр. 1

След кратката обедна почивка програмата на прегледа продължи с играта "Познавам ли моята България?", в която се включиха 13 отбора старша възраст и 26 младша възраст.

Извън комплексното класиране жури оцени устройството на биваците. На първо място бе класиран бивакът на ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан, на второ място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа, и на трето – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора. В художествената са-

модейност отново първо място взе ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан, на второ място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора, и на трето място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол.

В комплексното крайно класиране за приз "Кристален еделвайс" на първо място е ТД "Орлово

гнездо" – гр. Казанлък. На второ място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан, и на трето място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен.

В крайното класиране при младшата възраст на първо място се класира ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа, на второ – ТД "Орлово

гнездо" – гр. Казанлък, и на трето място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград. Доктор Стоян Сопутенски от УМБАЛСМ "Пирогов" връчи на децата младша възраст по една голяма торта, а на най-малкия участник – играчка – герой от детски филм.

В тазгодишния преглед се включиха над 300 ученици от цялата страна. След награждаването участниците и в двете прояви се забавляваха на организираната от БТС дискотека. Прегледът бе закрит от председателя на БТС доц. д-р Алексей Стоев.

Комплексно класиране за приз "Кристален еделвайс – 2017"

Младша възраст

- 1-во място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград
- 2-ро място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 3-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 4-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 5-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 6-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 7-мо място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 8-мо място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 9-о място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 10-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 11-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 12-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 13-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 14-о място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 15-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 1-ви отбор
- 16-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 17-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 18-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 2-ри отбор
- 19-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 3-и отбор
- 20-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 4-и отбор
- 21-во място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан – 2-ри отбор
- 22-ро място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан – 3-и отбор
- 23-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово – 2-ри отбор
- 24-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново – 2-ри отбор
- 25-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово – 3-и отбор

Старша възраст

- 1-во място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 2-ро място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 3-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 4-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград
- 5-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 6-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 7-мо място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 8-мо място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 9-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 10-о място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 11-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 12-о място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 13-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 14-о място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 15-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 1-ви отбор
- 16-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 17-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан – 2-ри отбор
- 18-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово – 3-и отбор
- 19-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 2-ри отбор
- 20-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа – 2-ри отбор
- 21-во място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък – 2-ри отбор
- 22-ро място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 3-и отбор
- 23-о място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград – 4-и отбор
- 24-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан – 3-и отбор
- 25-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово – 2-ри отбор

Крайно класиране в състезателна игра "Познавам ли моята България?"

- 1-во място – Спортен клуб "Абритуc" – Разград – 2-ри отбор
- 2-ро място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 3-о място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 4-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 5-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 6-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 7-мо място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 8-мо място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 9-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 10-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 11-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 12-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 13-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа

Класиране в дисциплината Стрелба с лък

Младша възраст

- 1-во място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 2-ро място – Спортен клуб "Абритуc" – гр. Разград
- 3-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 4-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 5-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 6-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 7-мо място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица

Старша възраст

- 1-во място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 2-ро място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 3-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 4-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 5-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 6-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 7-мо място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 8-мо място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 9-о място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 10-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 11-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград

туристическите умения и приз „Кристален еделвайс“

Класиране в дисциплината Народна топка

Младша възраст

- 1-во място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 2-ро място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 3-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 4-о място – Спортен клуб "Абритус" – гр. Разград
- 5-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 6-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа

Старша възраст

- 1-во място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 2-ро място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 3-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 4-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 5-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 6-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 7-мо място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 8-мо място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 9-о място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 10-о място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 11-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък

Класиране в дисциплината Построяване на палатка

Младша възраст

- 1-во място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 2-ро място – Спортен клуб "Абритус" – гр. Разград
- 3-о място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 4-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 5-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски"

Старша възраст

- 1-во място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 2-ро място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 3-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 4-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 5-о място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 6-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 7-мо място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 8-мо място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 9-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 10-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 11-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък

Класиране в дисциплината Майсторско управление на велосипед

Младша възраст

- 1-во място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 2-ро място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 3-о място – Спортен клуб "Абритус" – гр. Разград
- 4-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 5-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 6-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 7-мо място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора

Старша възраст

- 1-во място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 2-ро място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 3-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 4-о място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 5-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 6-о място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 7-мо място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 8-мо място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 9-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 10-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора

Класиране в дисциплината Теглене на въже

Младша възраст

- 1-во място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 2-ро място – Спортен клуб "Абритус" – гр. Разград
- 3-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък
- 4-о място – ТД "Свищи плаз 2013" – СУ "П. Хилендарски" – гр. Златица
- 5-о място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 6-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен

Старша възраст

- 1-во място – ПГСС – гр. Нова Загора
- 2-ро място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 3-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 4-о място – ТК "Незабравка" – гр. Велико Търново
- 5-о място – ТД "Кайлъшка долина" – ПГ по транспорт – гр. Плевен
- 6-о място – ПМГ "Иван Вазов" – гр. Димитровград
- 7-мо място – ПГИ "Г. С. Раковски" – гр. Ямбол
- 8-мо място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград
- 9-о място – ПГЗ "Стефан Цанов" – гр. Кнежа
- 10-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 11-о място – ТД "Орлово гнездо" – гр. Казанлък

Крайно класиране в дисциплината Устройване на бивак

- 1-во място – ЮТК "Самодивец" – гр. Чирпан
- 2-ро място – ОУ "Отец Паусий" – гр. Кнежа
- 3-о място – ТД "Сърнена гора" – гр. Стара Загора
- 4-о място – ПГТ "Пенчо Семов" – гр. Габрово
- 5-о място – СУ "В. Левски" – гр. Крумовград

29-и Национален песенен празник „Песните на България“

Продължение от стр. 1

След дълго пре-късване се появи отново детска група към Хор „Камчийска лилия“ при ТД „Родни балкани“ – Варна. Разнообразие внесоха двамата ученици от гр. Пловдив – Станислав Йорданов и Илия Русинов, които свиреха на меден кавал и гъдулка и бяха част от програмата, изнесена от Ансамбъл „Здравец“ към ТД „Шипка“ – гр. Пловдив.

Част от репертоара на туристическите хорове бе от авторски песни на самите художествени ръководители – Иван Данчев, Стефка Карапенева и др.

Имаше и ново присъствие – групата „Дъга“ от гр. Лозница, чиито костюми оприличаваха дъгата и бяха в хармония с името на хоровата формация.

През 2017 г. Хорът на туристите ветерани

към ТД „Рилски турист“, с доайена маестро Борис Стрински, ще навърши 50 години, а Туристическият хор „Иван Апостолов“ от Перник навършва 15 години от създаването си.

Диригентът на Берковския хор Петър Петров, навършил 85 години, бе отличен със специален плакет от BTS и Сдружението на туристическите хорове в България, който му бе връчен от Димитър Гочев. Към Петър Петров бе отправено творческо предизвикателство – през следващата година, на следващия фестивал да участва с детска вокална група.

Празникът отново бе повод да се поиска преразглеждане на позицията на Министерството на образованието и науката и да се възстанови част от музиката. Защото той не е просто детайл от учебната програма, а е основа децата на България да отворят се-

Детска група към хор „Камчийска лилия“ при ТД „Родни балкани“ – гр. Варна

Хор „Осоговско ехо“ към ТД „Осогово“ – гр. Кюстендил

Председателят на BTS доц. д-р Алексей Стоев връчи медал „Алеко“ на Зорница Рагонова – изпълнителен секретар на BTS

Докога ще пеem само на себе си?

Както можеше да се очаква, всички хорови формации, участващи в поредния песенен празник „Песните на България“ в гр. Плевен, се бяха постарали доста. Демонстрираха разнообразие в репертоара си, голям ентусиазъм и качествено музициране. На фона на това изпъкнаха редица всеотдайни, висококвалифицирани и темпераментни диригенти. Петте възпитаници на г-жа Таушанова от Варна взривиха залата с възхновеността и искреността на песните си.

Иска ми се обаче да отворя дума за един сериозен недостатък в организацията на ежегодния национален песенен празник – посещението на публиката в местата на нашите песнопения. То е крайно оскъдно. Поставям въпроса: за кого правим този празник? До кого са адресирани нашите туристически и патриотични песни? Само за нас ли – хористите? Вярно, обменяме опит, репертоари, но само това ли трябва да е целта ни? Мисля, че с

нашите песни трябва да докосваме умовете и сърцата на възможно най-широк кръг от хора. И най-вече на младите. Да им отворим очите и душите за славната наша история, за прелестите на родната природа, да възвърнем гордостта и самочувствието им. За да се случи това, трябва в учебния план да се включи едноседмична ежегодна екскурзия, каквато имаше преди години. В тази екскурзия освен обекти, свързани с нашата история, да има предвидени поне два дни в планината. Освен това трябва да се осигури посещаемост на нашия песенен празник. Да се поканят ръководствата на всички читалища и самодейните колективи към тях. Да има широка медийна разгласа на фестивала. Само така ще имаме един отлично организиран, въздействащ и запомнящ се песенен празник „Песните на България“.

Захари Данчев,
дългогодишен хорист
в хор „Кайлъшко ехо“,
гр. Плевен

Председателят на Сдружението на туристическите хорове в България Димитър Гочев връчи наградата "Филип Аврамов" на Луковитския смесен хор – гр. Луковит

тивата си за музиката и да откриват нейните възможности през всички сезони на своя живот. Защото това е съпреживяна красота, от която се нуждае всеки.

Музикалната награда "Филип Аврамов" за 2016

а. в категория "Поклон, природо" бе връчена на Луковитския смесен хор – гр. Луковит.

И така, за пореден път участниците в празника пяха от душа и сърце песните на България, с което предизвикаха

спонтанния възторг на публиката. Тази национална проява, включена в Календарния план на БТС, остава неизменен жалон не само за певците и диригентите, но и за всички ценители на хоровото изкуство.

Хор "Планинска песен - Филип Аврамов"

Хор на ветераните туристи към ТД "Рилски турист"

ВТГ "Ехо" – гр. Казанлък

След фестивалното участие по интересни маршрути

В ГТП "Ехо" с желание взе участие в песенния празник "Песните на България" - този най-висок форум на туристическите певчески състави към Сдружението на туристическите хорове в България, чийто пръв организатор и вдъхновител е маестро Филип Аврамов. Представянето на ВГ "Ехо", с художествен ръководител Валентин Узунов, бе много добро. Репертоарът бе съобразен с регламента за участие във фестивала. Песните по текст на Асен Димитров бяха отбелязани от водещата на концерта като творение на един изключителен поет, а това се почувства и от възторжените аплодисменти на публиката и вниманието, с което бяха изслушани.

Участието на група "Ехо" в песенния празник бе съчетано с посещение на някои природни и исторически забележителности, намиращи се по определения маршрут:

Бяла черква - родното място на Бачо Киро. Една снимка под старинната часовникова кула в близост до паметника на героите от Априлското въстание. Спомен, който ще ни напомня за героичната Априлска епопея.

В Плевен фестивалът бе проведен в НЧ "Съгласие – 1869" в близост до Мавзолея на падналите руски и румънски войни, привличащ вниманието с красивата си архитектура, горд и

величествен, символ на град Плевен, апотеоз на чуждия героизъм и великата братска саможертва. Направихме кратка разходка до красивите фонтани в близост до тази светиня.

Във времето, което ни оставаше до мястото за нощуване в село Дълбок дол, изключителна емоция и възхита предизвика у нас пещерата "Проходна", или "Очите на Бога".

Едно чудо на природата, което ни накара да онемеем. Огромен купол, от височината на който като "очи се взираха" две огромни дупки, пропускащи светлинните лъчи, озаряващи пещерата. Удивени от тази красота и могъщество на природата, ние бяхме поразени и от неповторимата акустика, която цареше тук. Песента "Кременските езера" създаде истинска наслада за всички алпинисти и гости, които в момента се намираха тук и оцелиха нашето изпълнение. Пътят ни до село Дълбок дол, намиращо се в полите на Ловчанска планина от север и

Троянска планина от юг, живописно минаваше край язовир Сопот. Почти при залез слънце пристигнахме в къщата за гости, радушно посрещнати от жената, която ни обслужваше. В една изключително уютна обстановка, съчетаваща много добре минали традиции, бит, култура и съвремие в този край с много апетит, весели и танцуващи, песните ни огласяха планинския мир до късните малки часове на прохладната звездна юнска нощ.

На другия ден ни очакваха още прекрасни преживявания: водопадът "Скокът" - с височина на пада на водата 8 метра и дълбочина на езерцето

под него 4 метра, в близост до село Калейца, родното място на поета Лалю Маринов – Ламар. Прекрасни зелени поляни, обиспани с цветя, Троянският манастир в долината на река Черни Осъм с изографисаната манастирска църква от Захари Зограф, запазеното скривалище на Васил Левски в него, живописният Троянски проход – Беклемето - всичко това запечатихме в много снимки, които ще ни запазят поредния скъп спомен от живота на група "Ехо".

Маргарита Дохчева

Панорамни маршрути в

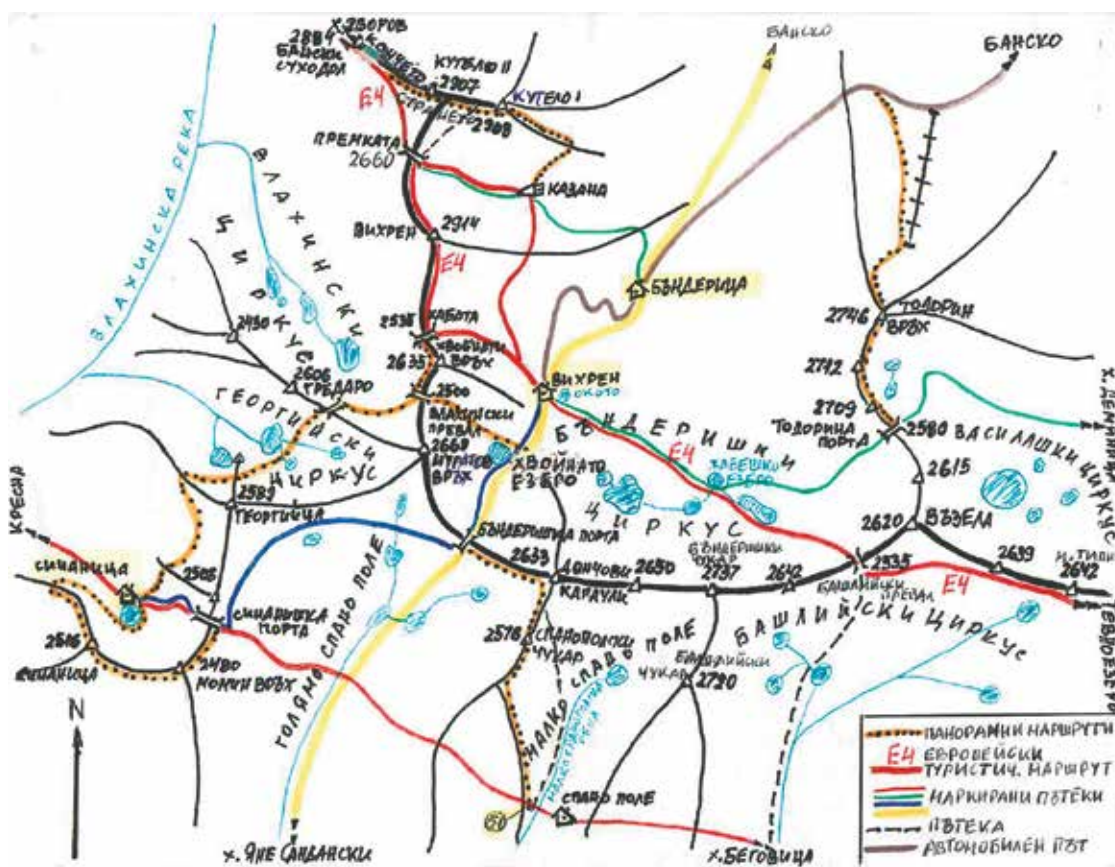
Освен традиционните и популярни туристически маршрути, от някои хижи могат да се предприемат излети към малко посещавани природни забележителности и обекти: красиви езера и циркуси, внушителни върхове с обширни панорами, интересни местности и др.

Затова предлагаме на запалените планинари - любители на емоционални срещи с природата, туристически маршрути, които условно ще наречем ПАНОРАМНИ МАРШРУТИ. Те не са особено известни по различни причини: липса на стандартна туристическа маркировка, преходи с по-голяма денивелация, продължителност и надморска височина, по-трудна конфигурация на терена и др.

Предлаганите маршрути са по възможност на туристи с добра физическа подготовка и планинарски опит. Трябва да се знае, че те са препоръчителни за летния сезон, свързани са с по-голямо физическо натоварване и времетраене на преходите. Желателно е да се изпълняват при прогноза за ясно време, но винаги трябва да се има предвид, че в планината атмосферните условия рязко и бързо могат да се променят. Преобладаващата част от маркировката е самодейна (любителска) – каменни пирамиди или малки купчинки от натрупани един върху друг камъни, а някои от маршрутите са маркирани с боя, но нестандартни знаци.

Хижа "Бъндерица" – заслон "Казана" – карстов ръб Кончето – върховете Кутело II и I – заслон "Казана" – хижа "Бъндерица" – 6.45 часа

По този маршрут се преодолява денивелация от около 1100 метра. Тръгва се по зелена лентова маркировка зад

хижата към циркусите Малък и Голям Казан (1.30 часа). От тук след около 40 минути маркировката извежда до Премката (2.10 часа). След това се следи трасето на Е4 (червена маркировка) в северозападна посока и след около 50 минути се достига карстовият ръб Кончето (3 часа). Изключителният природен феномен Кончето е част от главното пиринско било между върховете Бански Суходол и Кутело II. Представлява силно нацепен мраморен ръб с широчина в най-ниската му част до 50 см на надморска височина около 2810 м и дължина около 400 м. На североизток от него се спуска 500-метрова почти отвесна скала, а на югозапад

върх Кутело II (2907 м) по неговия северозападен ръб и след около 30 минути се стъпва на върховете му пирамида (3.30 часа).

Продължава се на изток по карстовия ръб и след около 400 м се достига вторият пирински връх Кутело I (2908 м) – 3.45 часа. Панорамите от Кутелите по нищо не отстъпват на тези от връх Вихрен. Масивът им се извисява над няколко врязани дълбоки циркуса, което създава илюзията в туриста, стъпил на върха, че се намира на балкон без парапет на няколкостотин метра над земята. Маршрутът продължава по слабо очертания югоизточен ръб на Кутело I, маркиран тук-там с каменни пирамидки. След достигане на голяма каменна пирамида се тръгва на юг по стръмния склон и следейки визуално заслон "Казана", безпроблемно слизаме до него (5.15 часа). От тук по обратния път достигахме хижа "Бъндерица" (6.45 часа).

Хижа "Вихрен" – Тодорин превал – Тодорин връх – местността Шилигарника

Връх Вихрен

– склон с дължина 600-700 метра и наклон от 70 градуса, наричан Странето.

От Кончето се връщаме в обратна посока (югоизток-изток) по ръба на главното било към Кутелите, като за кратко се използва въженият па-

рапет. След него стандартна маркировка няма. Вдясно на югозапад по-ниско се вижда отдалечаващата се по Странето пътека на Е4, по който сме дошли от Премката. Постепенно наклонът се увеличава, започва изкачването на

– хижа "Вихрен" – 7 часа

Денивелацията, която се преодолява от хижа "Вихрен" до най-високата точка на маршрута – Тодорин връх, е около 800 метра. Тръгва се по маркираната със зелен цвят пътека за хижа "Деманица". За 15 минути се достига живописното езеро Око, а след около 1.30 часа – Жабешкото езеро. Освен топлата му вода и тучни околни поляни, особена красота придава конусовидното отражение на Муратов връх в езерото при безветрие. След още 1 час се изкачваме на Тодорина порта (2.30 часа). Тук се изоставя маркираната пътека, тръгва се на северозапад по Тодориното било, покрито плътнот от хаотично разхвърляни каменни блокове с различна големина и форма. След около 1 час се достига Тодорин връх (3.30 часа). Той е един от най-обзорните пирински върхове с неповторими гледки към всички части на планината. Особено

Карстов ръб Кончето

Връх Кутело

Пирин планина

впечатляваща е гледката към двата гиганта, извисяващи се над другите върхове – Вихрен и Кутело. От върха се слиза внимателно по северния му ръб и след около 50 минути се достига горната станция на един от лифтовете (4.20 часа). Още около 1-1.30 часа са необходими за стръмното слизане по терена на ски пистите до местността Шилигарника. От нея по асфалтово шосе за около 50 минути – 1 час се достига хижа "Бъндерица" и за още 40 минути по пряката маркирана пътека – до хижа "Вихрен".

Хижа "Синаница" – връх Синаница – Момин връх – Синанишка порта – хижа "Синаница" – 3 часа

От хижата се заобикаля не-

посредствено източният, а след това и южният бряг на Синанишкото езеро. Тук-там има силно избеляла и неподдържана зелена лентова маркировка, която се придружава от поставени на отделни места каменни пирамидки. Пресича се каменен блокаж, заобикаля се отгъсно голямо клеково гнездо, стъпва се внимателно върху клони от клека.

След зоната на клека се продължава по средно големи каменни отломъци. Слабо очертаната пътека стръмно се изкачва по северното било, спускащо се от върха към езерото, и след като достигне билната му част, продължава в южна посока. По съвсем тясна пътека, почти по хоризонтал, се достига връх Синаница (1 час). Синаница е изцяло мра-

Връх Синаница

Тодорин връх

Връх Дончовите караули

Георгиевски езера

морен и е един от най-красивите в нашите планини. Отвесната му 200-метрова стена е алпийски катерачен обект. При изгрев и залез слънце върхът синее. Панорамите от него са незабравими, а особено впечатляваща е гледката към карстовото пиринско било. Продължава се към Момин връх. Слиза се в южна посока по стръмния скат на Синанишкото било и след като се стигне до нивото на долната част на скалния процеп, отделящ Синаница от Момин връх, се поема на изток. От него започва изкачване по южните склонове на Момин връх и по тревист терен се достига върхът (1.45 часа). От Момин връх се продължава по тревисто-каменист терен, билото се разширява и загладва и в североизточна посока се достига Синанишката порта (2.30 часа). От нея по маркираната пътека за 30-40 минути се слиза до хижа "Синаница" (3 часа).

Хижа "Синаница" – Георгиевски циркус – Влахински циркус – Влахински превал – връх Вихрен – 4.50 часа

Влахински превал – Хвойното езеро – хижа "Вихрен" – 1.40 часа

Седловина Кабата (Вихренски преслап) – хижа "Вихрен" – 1.45 часа

От хижа "Синаница" се тръгва по маркираната пътека за Синанишка порта. След 10 минути се стига до обширна поляна. Оттук се напуска маркировката и се тръгва вляво, на изток, право нагоре към рида, спускащ се от безименния връх с кота 2508 м. Изкачването до билната част на рида продължава 20 минути по стръмния, обрасъл с трева югозападен скат. Още 30 минути са необходими за преминаването през клекова гора по маркираната с каменни купчини пътека. Тя описва полукръг първоначално в източна, а след излизането от Валогата – в северна посока. Стига се до билото, спускащо се в северозападна посока от връх Георгиевца. Следва кратко, но стръмно спускане към подножието на северната стена на връх Георгиевца. Пътеката – добре очертана, е трасирана почти по хоризонтал в източна посока в Георгиевския циркус. Вляво се вижда Голямото Георгиевско езеро. Започва плавно изкачване по тревист терен, като се достига напречен рид, завършващ с остър връх, насочен на северозапад и разделящ циркуса на две части. Източната половина на циркуса се преминава за 45 минути. Продължава се към добре оформената седловина на билото Гредак, спускащо се на северозапад от Муратов връх (2.30 часа от хижа "Синаница"). От седловината се слиза на североизток високо над Първото голямо Влахинско езеро и по очертаната пътека след стръмно, но кратко изкачване към югозападния склон на Хвойнати връх, се излиза на тесен, прорязан в скалите процеп –

Влахински превал (3.10 часа).

Отклонение 4.1. От Влахински превал за хижа "Вихрен" се тръгва на юг към Муратов връх и след около 100 метра пътеката рязко се отклонява наляво (изток), стръмно слиза по сух дол и излиза на Хвойнато езеро (4 часа). От него се слиза за около 1 час по маркираната пътека до хижа "Вихрен" (5 часа от хижа "Синаница").

От Влахински превал за връх Вихрен се продължава на север по главното било към Хвойнати връх и след около 40 минути се достига седловината Кабата (Вихренски преслап) – 3.50 часа.

Отклонение 4.2. От седловина Кабата за хижа "Вихрен" се слиза за около 1.45 часа по маркираната пътека (отсечка от Е4) - общо 5.35 часа от хижа "Синаница".

От седловината Кабата за връх Вихрен се продължава по червената лентова маркировка (Е4) на север по южния, покрит с мраморни плочи склон на върха, и за около 1 час от седловината се достига триангулационната му точка (4.50 часа от хижа "Синаница").

От връх Вихрен по обратния път до седловина Кабата може да се слезе до хижа "Вихрен" или да се продължи на север до седловината Премката и в източна посока през заслон "Казана" да се стигне до хижа "Бъндерица".

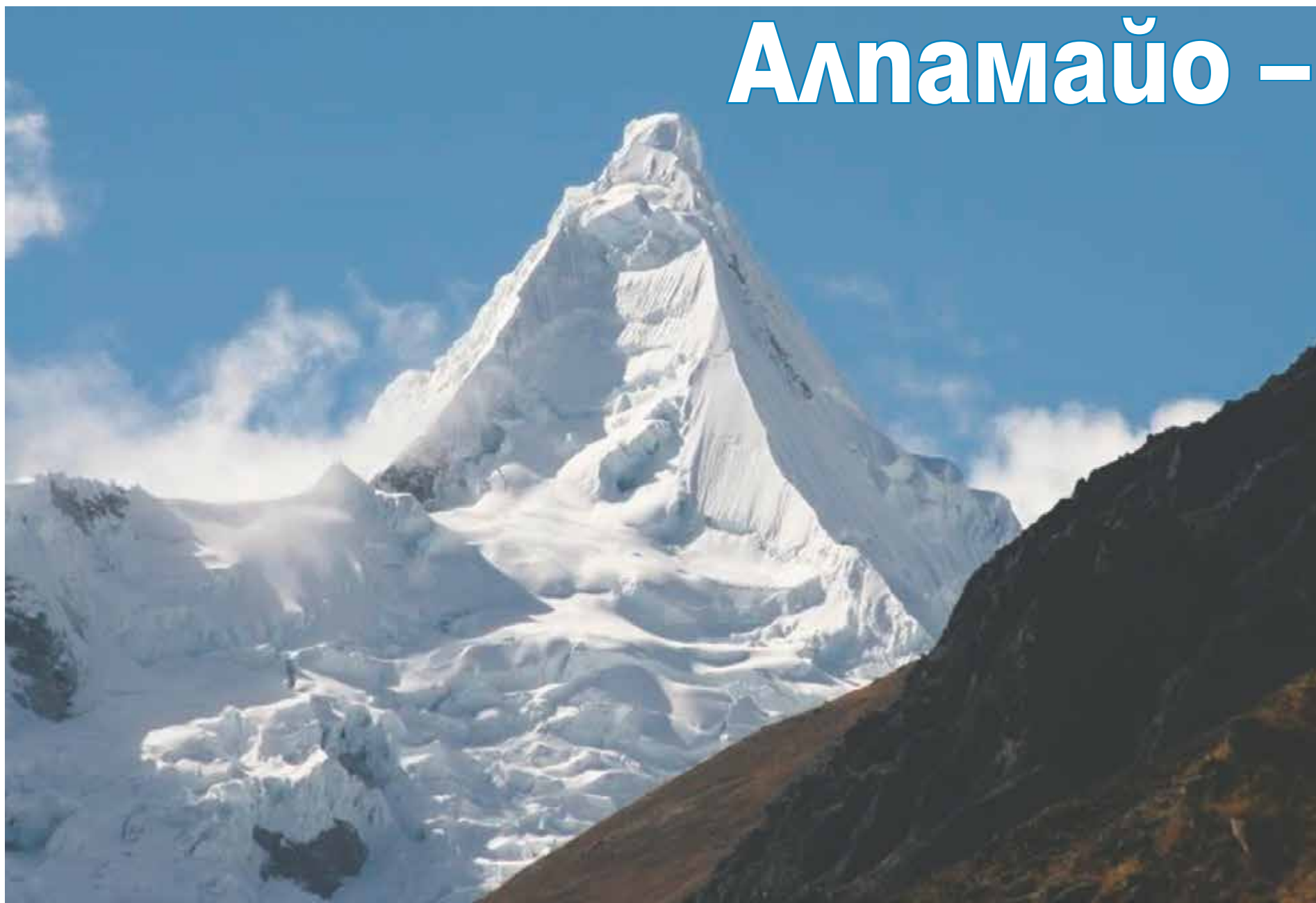
Очаквайте в следващия брой панорамни маршрути от хижите "Беговица", "Деманица" и заслон "Тевно езеро".

Йордан Йорданов,
експерт в БТС

Влахински езера

Алпамайо –

Грамада от лед и сняг, устремена в небесата

Много далеч от нас, в сърцето на Кордилера Бланка, Перуанските Анди, една грамада от лед и много, много стръмни склонове и ръбове, над 60 градуса, пробощава небето на 5947 метра. Това е Алпамайо (на испански Невадо Алпамайо, нали Перу бе 300 години под испанско владение). Върхът се намира в централната част на масива Санта Круз. Издига се почти самостоятелно над околните върхове, които са значително по-ниски, и това му придава още по-величествена и своеобразна красота. А като прибавим и факта, че в този приказен алпийски рай скали почти не се виждат – само лед и сняг, сняг и лед, става ясно каква красота се изправя пред дръзналите да мерят сили с него.

Върхът носи името на селището, откъдето са подстъпите за неговото изкачване – село Алпамайо. На езика на инките "кечуа" то пък произлиза от думите алла = земя и мау = мътна река. Нали реката, минаваща през селото, набира мътните си води от топящите се ледници. Когато обаче става въпрос за върха, местните жители го наричат "рау", което пак на езика кечуа означава снежна планина, глетчер.

Въпреки неземната му красота върхът е открит за европейци-

те едва през 30-те години на XX век, когато през 1936 г. австрийски алпинисти провеждат първата европейска разузнавателна експедиция в района на Санта Круз. Дванадесет години по-късно (1948 г.) в района пребивава и швейцарска експедиция, водена от Г. Шаурен, която прави първи опит за изкачването на върха по северния гребен. Извънредно многото надвиснали корнизи, остри ръбове и стъкловидният лед принуждават швейцарците да отстъпят преди още да са преполовили набелязания маршрут.

През 1951 г. в подножието на върха пристига обединена и много силна френско-белгийска експедиция, водена от известния женеВСки алпинист Реймон Лайнингер. В състава ѝ са още съпругата му Никол, също силна алпинистка, много популярната по това време Клод Коган със съпруга си Жорж Коган, както и братята Андре и Рьоне Малийо. Лайнингер е проучил опита на предишните експедиции, анализирал е положителните страни и допуснатите грешки и със силния си състав предприема атака по пътя на швейцарците. В една 7-дневна битка, от 7 до 13 август, водена по отвесните ледени участъци, както и с немалките проблеми, които им създава сложният лабиринт

от ледопади и ледени пукнатини в подножието на върха, обединените усилия на французи и белгийци постигат желанния успех. Осъществено е първото изкачване на този красавец.

Шест години по-късно (1957 г.) немска експедиция, в която влизат Гюнтер Хойзер, Бернард Хун, Фридрих Кнау и Хорст Вигман, постига същия успех. На върха обаче германците не

откриват следи от предишно пребиваване на хора и това ги провокира да съпоставят снимките от двете експедиции – тяхната и тази на французи и белгийци, и да препрочитат внимателно книгата на Жорж Коган "Изкачването на

Алпамайо". И двете експедиции са се изкачили по северното ребро.

Тъй като германците откриват някои несъответствия, те оспорват френско-белгийското изкачване, като го обявяват за неосъществено докрай. Скандал от

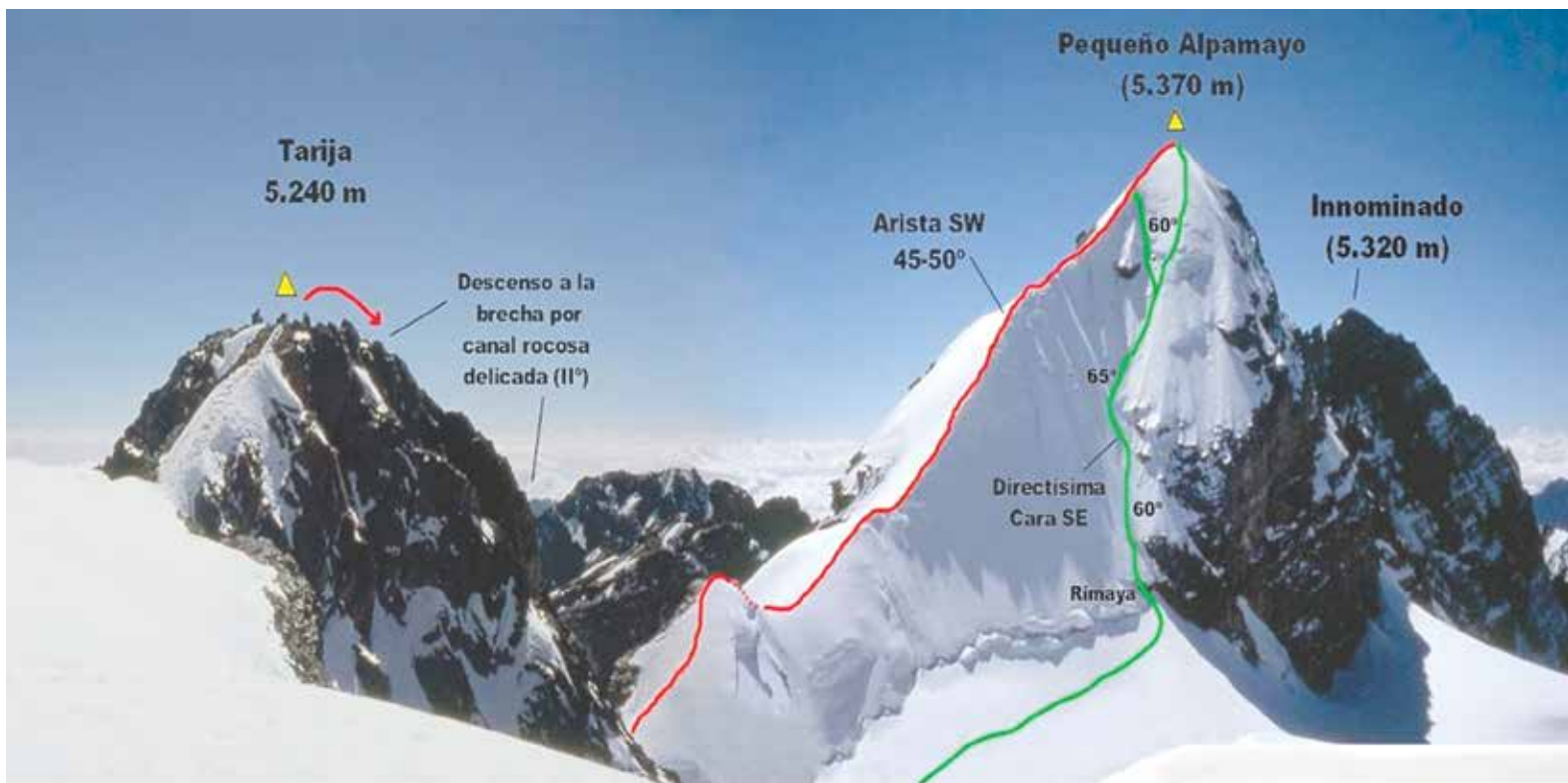

Пътят на българските алпинисти – "Френч директ"

Неваго Алпамайо

това не последва и недо-разумението отшумя-ва. Нали за европейците Алпамайо все още е един от многото ледени върхове на Андите.

След посещението на този леден рай от четирите експедиции, както и на още няколко силни алпийски групи и отделни алпинисти, интересът, най-вече към острата ледена пирамида на Алпамайо, нараства. Най-голяма известност обаче върхът получава през 1966 г., когато американският алпинист и фотограф Лейси Ортенбургер публикува снимка на върха в немското алпийско списание "Алпинизмус". Снимката моментално става хит като фото-журналистическа находка и само за няколко дни читателите на списанието обявяват малко познатия за Европа и света връх Алпамайо за

Пътят на първото изкачване – 1951 г., Франция – Белгия

НАЙ-КРАСИВИЯ ВРЪХ НА СВЕТА

Сензационна провокация специалните – географи, топографи, фотографи, алпинисти и журналисти, пишещи за планините и техните върхове, които чрез списанието провеждат допитване за най-красивите върхове на планетата. Резултатите потвърждават мнението на читателите за Алпамайо като много красив връх, но почти с еднакви точки до него се нареждат Матерхорн, К-2, Ама Даблан и още няколко красавци от близки и по-далечни планини.

С течение на времето различните издания и журналисти отдават своите предпочитания ту на единия, ту на другите върхове, водени от своите лични пристрастия, както и от това от кой район на света са самите те. Така се стига до негласното становище, с което Алпамайо е обявен за най-красив връх за Андите и Кордилерите, Матерхорн за Алпите, К-2 за Каракорум и Ама Даблан за Хималаите.

Това признание за Алпамайо засилва още повече интереса на европейските, американските и азиатските алпинисти, които все по-често поемат към далечно Перу. Така през 1975 г. италианците, водени от отличния Казимиеро Ферари, прокараха един много труден маршрут по централната част на югозападната стена. Трасиран по най-логичния път, този маршрут в следващите години става любим на почти всички алпинисти, тръгнали към този красавец. Маршру-

тът е обявен за класически и влиза в анализите на историята под името "Ферари", на името на италианския алпинист Казимиеро Ферари. Все пак гръзността не спира дотук и към настоящия момент към върхната точка на Алпамайо има прокарани 6 маршрута. Катерейки се по всеки от тези маршрути, алпинистите често се шегуват, че скални клинове въобще не са им били необходими. Пак по централната част на югозападната стена са още два маршрута – френският "Френч директ" и испанският "Бански френч". Три маршрута има и по три от снежно-ледените ръбове. От няколко години маршрутът "Ферари" е затворен поради опасност от падащи ледени блокове и големи цепнатини.

Връх Алпамайо влиза в сметките на българските алпинисти още през 1984 г., когато варненската експедиция "Перуански Анд-84" пребива-

ва в Кордилера Бланка. Тогава варненци успешно изкачват най-високия връх на Перу Уаскаран – Северен (6655 м), както и един девствен връх в района Чампара с височина 5120 м, на който варненските алпинисти дадоха името "България". Тогава времето не ни достига за нещо повече. Иначе Наско Ламбов, Кънчо Матеев, Слави Марков и Радослав Славов можеха да повторят успеха си от Уаскаран. В интерес на истината за връх като Алпамайо варненци не разполагат с необходимата екипировка и най-вече със съвременните ледени съоръжения, с каквито днешните ни алпинисти разполагат.

Все пак дванадесет години по-късно родният трибагреник се развива на този толкова красив, именит и популярен връх. Автори на това изкачване са семейната двойка Александър Ганев и съпругата му Сара, която е германка. Сашо, който е завършил НСА, от няколко години жи-

вее и работи в Германия. Двамата имат още няколко изкачвания в Алпите и Хималаите, които не са предмет на настоящия материал. Десет години по-късно – през август 2006 г., на върха се изкачват Мартин Маровски и Янка Христова. И двете изкачвания са осъществени по най-логичния маршрут на югозападната стена "Ферари".

Най-успешна за българските алпинисти е отминалата 2016 г., когато на върха се изкачват две групи. Първи, на 19 юни, това правят Дойчин Боянов, Румен Радев и Милен Данков. Няколко дни по-късно родният трибагреник отново е на 5947 м, изнесен от Жеко Въртев, Илиан Кинов и Мария Христова. И двете групи преминават по френския маршрут "Френч директ", който е само на няколко метра вдясно от класическия път на италианците "Ферари". Както вече съобщихме, най-логичният маршрут, прокаран от

италианците, от няколко години е затворен поради обективни опасности.

С това си изкачване Жеко Въртев събира в актива си три от най-красивите върхове на планетата. Най-напред през 2006 г. той се изкачва на връх Матерхорн в Алпите. Три години по-късно (2009 г.) - на Ама Даблан в Хималаите, а през 2016 г. това прави и на Алпамайо.

КАК СЕ ПЪТУВА ДО ВРЪХ АЛПАМАЙО?

Поради отдалечеността на върха от България пътуването дотам е изпълнено с много трудности и неизвестности. В общи линии, то се свежда до следната схема. Със самолет се стига до столицата на Перу Лима. Оттам до гр. Уарас 3050 м н.в., който се явява "Андинската столица" на Перу (в Перу, както и в останалите страни на Южна Америка, алпинистите са андинисти) се пътува с автобуси, обикновено през нощта. Разстоянието е около 450 км и в Уарас се пристига рано сутринта. В града има няколко хотела, като най-удобен и финансово приемлив за българите е "Дел туриста". От Уарас до селцето Кача пампа, изходния пункт за върха, автобусният билет е около 5-6 лева. Много по-удобно е да се ползват по-малки бусове, които се наемат от няколкото туристически бюра. Договарянето на цената обаче е дълъг и труден процес.

Специално за връх Алпамайо бусовете се наемат до селцето Кача пампа, където надхитрянето за наемането на мулета и местни

"шерпи" е още по-трудно, въпреки че и двете страни добре знаят, че наемането на муле струва около 10 лв. на ден, а на мулетаря - съответно 20 лв. На мулетаря отделно се заплаща храната за времето до базовия лагер, и обратно. От селото Кача пампа до базовия лагер пътят отнема два дни с нощувка на около 3400 м. Лагерът е известен като Лома курал. На следващия ден базовият лагер се устройва на 4200 м, в началото на ледника на удобна поляна, и е известен под името Морена кемп. За да се достигне подножието на стената, се изкачва близък превал - 5400 м. После се слиза до 5200 м, където се устройва щурмовият лагер. Изкачването на върха обикновено отнема около 8-10 часа, поради което трябва да започне в най-ранните часове на деня - около 2-3 часа. Това се прави, за да има достатъчно време за изкачване и слизане отново до щурмовия лагер. След изкачването се около десетина рапела до вечерта се слиза до щурмовия лагер. Тъй като маршрутите на Алпамайо са само и единствено по лег, е необходимо кандигатите за успех да се запасят с достатъчно ледени клинове или въобще да се отнесат много сериозно към екипировката и съоръженията си. Пътят от базовия до щурмовия лагер с преодоляването на превала отнема един ден, като преминава през силно насечен ледник, по който изобилстват много пукнатини и ледопади. Въобще, налага се много, много внимателно движение.

Доц. Сангю Бешев

Перуанските "шерпи"

Голям успех на Атанас Скатов

През пролетния (предимно) сезон на 2017 г. 8 Хималаите г-р Атанас Скатов осъществи изкачване на два осемхилядни гиганта – Еверест (8848 м) и Лхоце (8516 м). В това нямаше да има чак толкова голяма сензация, ако Наско не бе веган и ако двата върха не бяха изкачени в рамките само на 5 дни и 11 часа. Нещо, което е правено само от няколко екстремни алпинисти и нито от един българин.

Скатов става алпинист твърде късно – едва когато е вече на 35 години. Един преход по билото на Стара планина от връх Ком до нос Емине обръща живота му на 180 градуса. Той зарязва научната и преподавателската кариера в Университета и тръгва по върховете – наши и най-вече чужди. От януари 2013 г. до декември 2014 г. изкачва 6 от 7-те континентални първенци. На 10 януари 2013 г. Килиманджаро (5895 м), за Африка, на 6 юли 2013 г. Елбрус (5642 м), за Европа, на 4 януари

По пътя към двата гиганта – Еверест и Лхоце

На всеки, изкачил Еверест, се полага торта

2014 г. Аконкагуа (6962 м), за Южна Америка, на 24 май 2014 г. Еверест (8848 м), за Азия, на 19 ноември 2014 г. Джая (4884 м), за Австралия и Океания, и на 22 декември 2014 г. Винсън (4892 м), за Антарктида. За да стане носител на много престижната корона „Седмте континентални първенци“, към която Наско прибавя и „веган“, му е необходимо той да се изкачи и на първенеца на Северна Америка връх Маккинли (6194 м), който наскоро възвърна старото си име Денали.

След като почти се справи с континенталните първенци, Скатов обърна поглед и към 14-те осемхилядника на планетата. След Еверест се справи с Манаслу (8163 м), Анапурна (8091 м) и Макалу (8481 м). Набрал опит, усъвършенствал техниката на височинния алпинизъм, и най-вече движението по ледени повърхности, както и съхранил известна част от аклиматизацията си от предиш-

ни години, в началото на 2017 г. Наско обяви своето много смело начинание – да изкачи в рамките на 24 часа двата хималайски гиганта: първенеца на планетата Еверест и четвъртия в йерархията на най-високите върхове в света – Лхоце. Едно много смело решение, което той почти изпълни. Ето как стана това:

НА ВРЪХ ЛХОЦЕ (8516 м)

Връх Лхоце или Лхотце, както го изговарят и изписват някои журналисти и медиуми. Аз обаче го приех Лхоце. Приех го така, защото името Лхоце е тибетско и произлиза от съществителните „лхо“ – юг и „це“ – връх. А както е видно, буквата Т не се изписва в нито едно от съществителните „лхо“ и „це“. Приех го и защото кой по-добре от големия български полиглот Светослав Колев, вече покойник, владеещ малко повече от 40 езика, може да го разчете

и българския алпинизъм

по-добре. Точно той ми го предаде така преди много години. Или казано накратко, Лхоце може да се приеме като „Върхът на юг от Еверест“.

Лхоце се намира на около 3 км южно от първия връх на планетата Еверест. Когато той бе открит за алпинистите, височината му бе 8501 м. Когато българските алпинисти тръгнаха към него в първата си хималайска експедиция, той бе „пораснал“ с 10 метра - 8511 м, а когато вече бе станал първият ни изкачен осемхилядник, височината му бе коригирана на 8516 м, каквато е и до момента.

Тъй като Лхоце е в непосредствена близост до Еверест, той дълги години оставаше в неговата сянка. За първи път е изкачен на 18 май 1956 г. от швейцарските алпинисти Ернст Райс и Фриц Луксингер, участници в мащабна швейцарска експедиция, която по същото време осъществи и второто изкачване на връх Еверест – Юрг Мармет и Ернст Шмид, на 23 май. Преди това на върха е имало само една неуспешна експедиция, ръководена от Норман Диренфурт през 1955 г. Връх Лхоце играе много важна роля и в историята на българския алпинизъм, защото на 30 април 1981 г., чрез Христо Проданов, бе изписана първата страница от хималайската ни история.

Наско пристига на базовия лагер (5350 м), който е общ за двата върха – Еверест и Лхоце, на 14 април. Времето не е каквото би го желал той и останалите алпинисти, които в този сезон са най-много – около 800 души. Междувременно нашият алпинист се разболява. Дните в лагера текат бавно, мъчително и са трудни, а на него му предстои много работа по устройване на тъй наречените междинни лагери. До около 700 метра височина пътят може да се счита за „отпъкан“, защото по него вече години наред пълят нагоре и слизат надолу стотици и хиляди алпинисти, шерпи и богати

клиенти, участници в комерсиални експедиции, тръгнали за популярност, удоволствие и щастие, наречено „Еверест“.

След 10-ина дни Наско и шерпът му започват работа по междинните лагери. Атмосферните условия се редуват – сняг, вятър (лек и по-силен), само слънцето е много по-рядко. Така нагоре, надолу. Почивки - кога планува, кога принудителни, породени от лошото време, минават дните под Еверест и Лхоце. Но идва времето, когато 13 алпинисти и 7 шерпи, в това число Наско и шерпът му, започват финалния опит. По познатия път големи проблеми нямат, ако преминаването през прочутия ледник Кхумбо може да се счита за безпроблемно. На 15 май те са на щурмовия лагер 7950 м. Тук идва първият неприятен момент за нашия алпинист, защото неговият шерп пристига на лагера цели 11 часа след Наско, който дълго време остава без храна и чай. Въпреки това в 23.30 часа Наско поема към върха. Предстои най-трудният и опасен участък – кулоарът „Райс“, наречен на името на швейцарския алпинист Ернст Райс, който пръв го преминава и трасира път, по който вече толкова години по него вървят всички алпинисти, тръгнали към връхната точка на четвъртия по височина гигант на планетата. А на 30 април 1981 г. по него преминава и българинът Христо Проданов, за да изведе и България на първия осемхилядник. Тогава Христо имаше големи проблеми най-вече на слизане, където едно леко подхлъзване не доведе до най-лошото. Е, сега е малко по-спокойно, тъй като от няколко години точно там, в кулоара, има фиксиран парапет, даващ капка сигурност за алпинистите.

На 16 май след трудно изкачване в 5 часа сутринта Атанас Скатов, един норвежец и един индиец стават първите трима алпинисти, които стъпват на върха след 2013 г.

След тях още 10 алпинисти и 7 шерпи са на 8516 метра. Минали са точно 13,410 дни, откакто тук, на тази височина, за първи път се развява българският триколюр. В този ден Наско прави това за втори път. Браво! Първата цел на Наско е осъществена. На върха той остава 25 минути, необходими му за снимки и малко щастие. След това започва още по-трудното и опасно слизане, което му дава основание да каже, че върхът се е оказал по-труден, отколкото е очаквал. Остава втората част от плана му.

НА ВРЪХ ЕВЕРЕСТ (8848 м)

За Еверест е писано толкова много, че на мен ми остава само едно – доколкото мога да опиша това, което Наско е направил. Той слиза от Лхоце на лагера на 6460 м със запазените сили и е готов още на следващия ден да

тръгне към втората си цел. Спи на лагера и на следващия ден тръгва нагоре. Върви час и половина, но силният вятър, доближаващ се до ураган, е по-силен от него. Наско взема единственото правилно решение – надолу, но не окончателно. Връща се в палатката, в която изчаква подобрение на времето три дни. А да стоиш толкова време на такава височина, според специалистите е рисковано. Скатов приема риска и чака стоически. На 18 май времето като че ли се смилжава и около 250 души тръгват към върха. Наско изчаква тактически един ден и на 19 май поема нагоре с две бутилки допълнителен кислород. Шерпът му не споделя неговото решение. В този ден по пътя нагоре пълят много алпинисти. Скатов с изненада разбира, че пътят от юг е много по-труден от северния склон, по който преди три години прави първото си изкачване на

Еверест – 24 май 2014 г. Навалицата нагоре е голяма. На много места се налага досадно изчакване на ключови места. По пътя Наско има много неприятна среща с млад индийски алпинист, който е на края на силите си. Прави опит да му помогне в продължение на няколко минути, но на тази височина помощ трудно се дава. Усилията му са напразни. Индиецът издъхва в ръцете му. Ах, как трудно се продължава нагоре след такава среща! По-нагоре още трима негови познати преминават в откъсването. Малко над 8300 м пътят на тези, които идват от север, се съединява с неговия от юг и навалицата става по-голяма. С изненада Скатов научава, че по северния маршрут са загинали още 10 алпинисти...

Напрежението нараства, силите му намаляват, но за щастие не го напускат. И ето ново разочарование: кислородната му бу-

тилка аварира. Мундшукът изпуска тъй необходимия допълнителен кислород. Наско се мъчи да го побългари с подгръчни средства. Прави опит да запуши проби, но голяма част от кислорода му излиза. Превключва мундшука на 0.5-а степен, която алпинистите използват само когато нощуват в палатките си. Добре че разстоянието до така заветната цел 8848 метра е вече по-близо. Вятърът се засилва, температурата се понижава до -35 градуса. Започва битка с измръзналите крака и ръце. Битката тук е трудна, бавна и несигурна. Наско се движи вече 10 часа. Умората натежава в краката. И ето го върха. Часът е 3 в полунощ, а денят 22 май на 2017 година! Само 5 дни и 11 часа, след като е бил на Лхоце, Наско стъпва за втори път на Покрива на света. Отново браво за Наско!

Доц. Сангю Бешев

На всеки, изкачил Еверест, се полага торта

30 години от Втората Хималайска научна експедиция „Ама Даблам’ 87”

Малцина български любители на планината знаят, че веднага след големите национални експедиции за изкачване на осемхилядниците Лхоце и Еверест през 1984 и 1987 г. СТД „Академик“ осъществи две научни експедиции в Хималаите. Половината от участниците бяха студенти алпинисти, а останалите освен алпинисти бяха и водещи учени в своята област. За нивото може да се съди по участието на двамата покорители на Еверест през 1984 г. Кирил Досков и Николай Петков. Двете експедиции преминаха през трите най-популярни трекинга в Непал: Лангтанг, Анапurna и Еверест, преодоляха много перипетии и оставиха добри впечатления - както сред местните хора, така и в министерствата в Катманду.

От втората научна експедиция неусетно изминаха 30 години. Едни от хималайците станаха професори, други влязоха в политиката, трети

тръгнаха да си търсят късмета в ЕС и САЩ, някои за съжаление ни напуснаха преждевременно. Но общите ни спомени и приятелството от тези невероятни за времето си експедиции останаха завинаги.

Уникалната природа на Хималаите и хората, които ги населяват, са причината след всяко пътешествие човек дълго да живее с впечатленията си и да мечтае отново да се върне там.

През 1984 г., годината, в която българите се изкачиха на Еверест, СТД „Академик“ проведе първата научна експедиция в долината на Лангтанг и в Светилището на Анапurna. Съставът на участниците беше пъстър: зоолози, геолози, ботаник, геодезист, фармаколог, химик и журналист. Всички бяхме опитни планинари, а инициаторът Венелин Петров – известен алпинист и участник в първите хималайски трекинги до Светилището на Анапurna и Базовия лагер на Еверест. След експедицията Ясен Антонов написа в книжката „Хималайски университет“:

«Едно наименование като Хималаи означава далеч не само география, но и всичко останало. Всичко, което опира до живота, до минало, настояще и бъдеще. Всичко... Никой никога няма да изучи и опознае напълно тази жива и абсурдна планина, този свят над световите...»

Съчетавайки полезното с приятното, ние се опитахме да дадем и нашия принос. След уморителния работен ден на височина до 5000 метра, вечер, на мъждукащата светлина, се отваряха стъкленици, раздаваха се карти, чертежи и скици, очукваха се образци от скалите, пресоваха се растения, раздаваха се лекарства, лекуваха се местни жители, водеха се записки.

Жадни да се докоснем до живите съкровища на забранените доскоро хималайски долини, веднага след завръщането в София започнахме подготовка за следващата, вече научно-спортна експедиция. Нарекохме я Ама Даблам (в превод Майчина огарлица), защото при разпознаването, което направихме с Венко и Тошко Григоров през пролетта на 1987 г. след среща със самия сър Едмънд Хилари, избрахме мястото за лагер на експедицията точно под този най-красив връх - символ на непалския трекинг-туризъм. Студентите алпинисти имаха разрешение да изкачат високия «само» 6850 метра съсед на Лхоце, а «старците» - научни работници, освен събиране на образци за нашите музеи, да изпълнят една още по-амбициозна програма за изследване на действието на българския ноотропен препарат «пирацетам» (пирамет) върху функцията на мозъка на височини над 4000 метра. Експериментът се водеше от г-р Витан Влахов - водещ фармаколог от ИСУЛ, и г-р Ганчо Матеев (МА). За анализ на кръвните проби успяхме да изкачим на Базовия лагер (4800 м) един доста обемист оксиметър. Медицинските резултати след експедицията бяха докладвани на международни научни конференции.

Зоологът Петър Берон продължи да обръща камъните по древните пътеки в търсене на нови, неописани в науката животинки (акари, бръмбари).

Ботаникът Димитър Пеев обогати колекцията на Института по ботаника при БАН с редки и диворастящи растения (казват, че в Непал и Хималаите те са няколко хиляди вида). Този път обаче той не беше спохожен от щастием да попадне на

нов растителен вид, както през 1984 г. с описание на непозната незабравка с десетки сини цветчета (3-4 мм) и наречена от него на името на българина, останал на Еверест и наш приятел Христо Проданов: *Myosotis Prodanovi*.

Огромна беше геоложката колекция, събрана от Иван Бонев и Иван Хайдутов. Хималаите продължават да се издигат и твърде често се наблюдават огромни скални и ледникови срутвания. Така при земетресението през 2015 г. граматна лавина, спуснала се от склона на Лангтанг Лунг (7100 м), буквално разруши 40 хотелчета на мястото, където в единствения тогава заслон беше лагерът на първата ни експедиция. Тези места са истински пир за геолозите: ръждиво-червени скали (FeS-пиротин), сиви гнайси, бели гранити, златист халкопирит, както и полускъпоценни камъни (гранат, пушен топаз, планински кристал и др.). Част от тази колекция на Иван Бонев днес може да се види в Музея „Земята и хората“, в София.

Всяка голяма научна експедиция е логистичен проблем. Самолетни полети до Лукла (2800 м), организиране на керван от носачи, строеж на постоянен лагер, закриване и почистване на лагера и т.н. Имаше моменти, когато нервите ни се изопваха и разликата във възрастта на двете поколения си казваше думата. Христо Пимпирев ни напусна и тръгна към своята голяма цел в живота - Антарктида. Още в първите дни лагерът беше буквално затрупан от 1,5 м пресен сняг, въпреки че мусонът уж беше преминал. От всички страни се спускаха лавини, които взеха 23 жертви от други експедиции в района на Соло Кхумбу. Изкачването на Ама Даблам се отложи. „Най-добрият алпинист е живият,“ - казваше незабравимият ни приятел змс Евгени Христов. За компенсация накрая повечето участници изкачиха хималайското „джудже“, Айлан пик (6189 м).

След втората хималайска научна експедиция се завърнахме с повишено самочувствие. Наред с експедициите до този момент на австрийци, швейцарци, чехи, германци, поляци, японци и китайци, България беше станала сила не само в алпинизма, но и в научните изследвания в Хималаите. Днес е ред на по-младите, на поколението на невероятния Боян Петров. Желаем им успех!

Румен Воденичаров – участник в двете експедиции

Базовият лагер на експедицията с Лхоце и Айлан пик

Дим. Пеев с Южната стена на Анапurna

Геолозите ИВ. Хайдутов и ИВ.Бонев и Хр. Пимпирев

Д-р Ганчо Матеев анализира кръвните проби

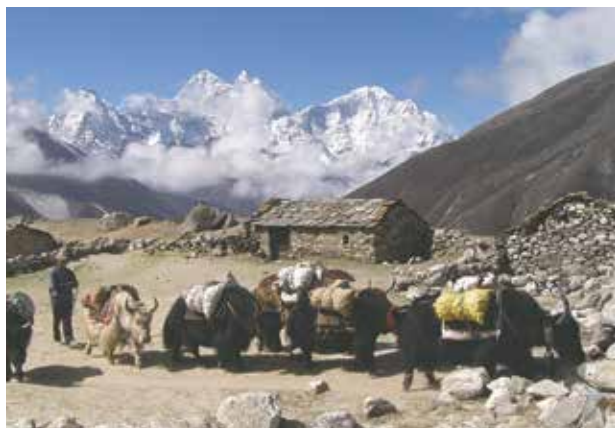
Залез на Базовия лагер

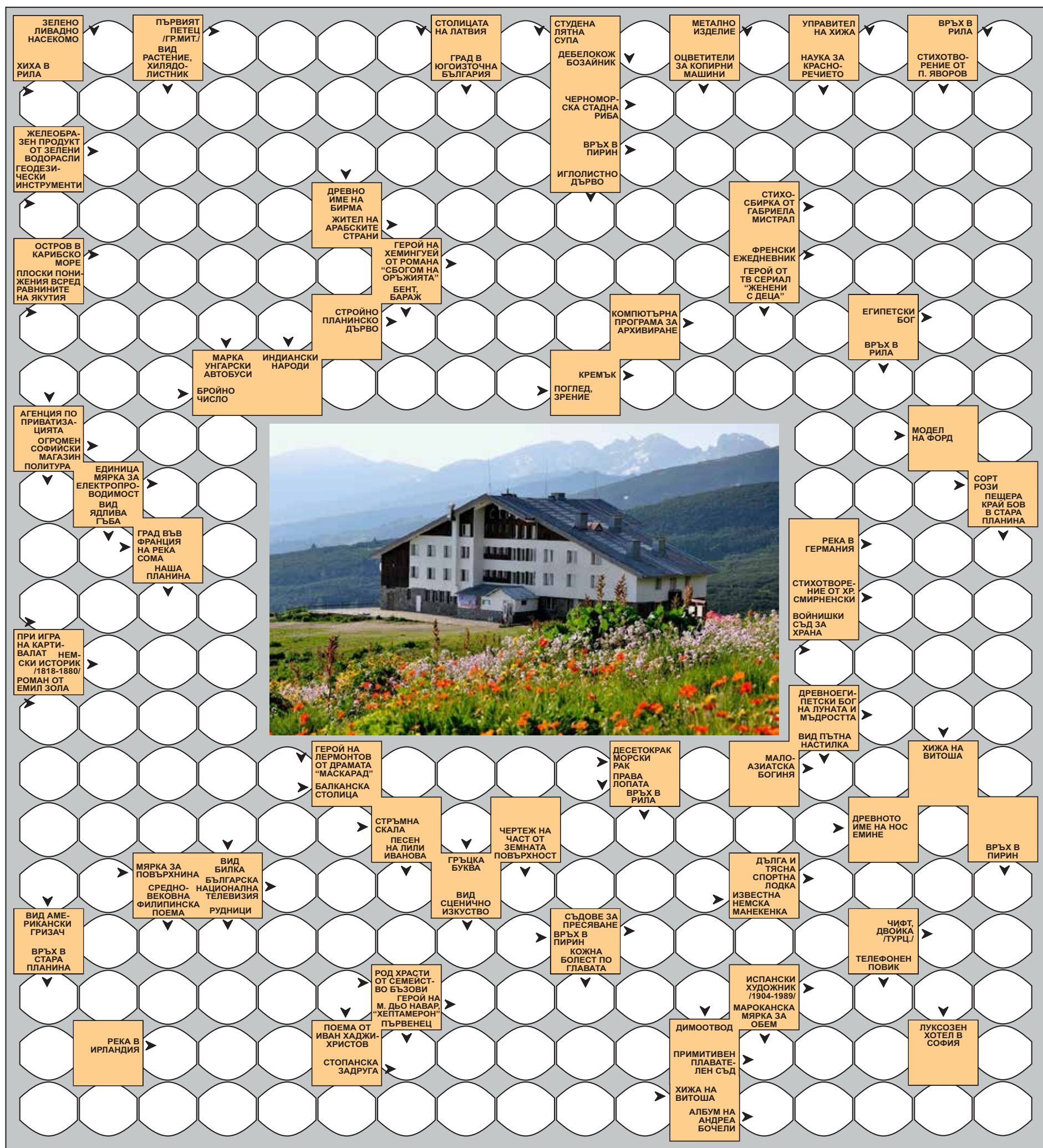
Ясен Антонов в Светилището на Анапurna

Николай Петков - най-силният български алпинист на 20 век

Керванът от якове над Периче

РЕЧНИК: АГЕРАТУМ, АЛАСИ, АЛИМ, АРБЕНИН, ЕТОРЕ, ИЛЕ, ИНИ, ИРКАН, ЛЕЛ, НИЧ, ТАЛА.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ:

ВОДОПАВНО: Икар, Скавица, Атерина, Агар-агар, Полкежан, Екери, Арабин, Тала, Аруба, Еторе, "Оро", Алеси, Явор, Ра, Пет, Взор, Силкиа, ЦУМ, КА, Мо, Ама, Ам, Иле, Капо, Маточина, Мини, Карби, Арбенен, Ава, "Анна", Рига, Яз, "Ти", "Ас, Царево, Ро, Цирк, Леп", "Нич, Бака", "Пари", Тот, Атина, Краб, Ма, Капар, Емона, Ар, БНТ, Клим (Ханди), Кау, Таратор, Кара, Бор, Бел, Кел, Тапир, Мусала, Тонери, Комин, Тел, Ал, Са, Реторика, Макадам, Хижа, Камилата, Апо, "На Лора", Алеко, Анеп, Канарата, Елата, Ушите.

В САЙТА

НА BTS -

www.btsbg.org

можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на BTS и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на BTS.

Планинска
спасителна
службаПри несчастен случай
дежурни телефони:

GSM: 1470

за абонати на MTel и VIVACOM

0887 100 237/238

- за абонати на останалите оператори;

02 963 2000 - стационарен телефон

Централен денонощен пост,

свързан с телефон 112

www.pss-bg.bg

Издава: БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

Адрес на редакцията:

1000 София, бул. "Васил Левски" № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427

Тел: 02/ 93 00 680; ISSN-0205-0943

www.btsbg.org

Ако изпращате текстове по електронната поща,
дублирайте задължително на двата адреса:
exobts@gmail.com и на emateina@gmail.com

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: Емилия Матеина

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров; проф. д-р Витан Влахов; инж. Иван Петров – председател на Българската асоциация по картография; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев, Елисавета Първанова, м. с. по алпинизъм, Йордан Йорданов - експерт „Хижи и маркировка“ в BTS, Константин Койнов – ориентиращ, генерален секретар на Българската федерация по ориентиране

Графично оформление и предпечат: Милен Дивитаков

Печат: "Алианс ПРИНТ"

Книгата

„Стопанските великани на Българското Възраждане“

от арх. Георги Козаров бе представена във Велико Търново

Повечето от нас свързват името на арх. Козаров с развитието на туристическото дело не само във Велико Търново, но и в цялата страна. След излязлата през 2015 г. „Архитект Георги Козаров - човекът, туристът, творецът“ на Йордан Йотов, вече е факт и втора книга - „Стопанските великани на Българското Възраждане и други съчинения“, на която г-н Йотов е съставител.

В Регионална библиотека „П. Р. Славейков“ - В. Търново, се състоя литературна среща, посветена на арх. Георги Козаров (1872-1953). На срещата присъстваха праправнучката

на архитекта - Мария, правнучката му Светла Златарска, внукът му Георги Стоянов, авторът и съставителят - Йордан Йотов, архитекти, историци и представители на ТД „Трапезица-1902“.

Ето какво каза за читателите на в. „Ехо“ Йордан Йотов, познавач и ценител на творчеството на арх. Козаров:

„Човек, който е оставил такова значително и значимо наследство, би трябвало да е познат на българската общественост. С изумление обаче установих, че дори негови близки и родственици не знаят какво точно е написал дядо им. Това ще чуем след малко и от писмото на неговия внук

- забележителния учен Васил Златарски, на когото съм много благодарен. Изпратихме му един първи вариант на ръкописа и ако не беше неговото насърчително писмо, може би щях да спра да се занимавам с този въпрос... Защо се съгласих да пиша тази книга? Знаете, много често в живота нещата се случват като някаква комбинация от случайности, които в края на краищата се оказват щастливи. В живота на Георги Козаров има много такива.

Първоначалната идея на г-н Георги Стоянов, другия внук на арх. Козаров, беше да се напише нещо като повест или роман. Действително има много моменти,

които могат да послужат за основа на литературно произведение, обаче аз не съм писател. Когато открих монографията му за майстор Колю Фичето и се зачетох в първите страници, разбрах, че трябва да се напише книга именно за книжовното наследство на арх. Георги Козаров. Защото това наследство и по съдържание, и по начина, по който е поднесено, е уникално в много отношения. Казвам го смело - без да съм специалист в архитектурата, но съм донякъде специалист в народопсихологията и социологията, и съм специалист в интерпретирането и създаването на текстове.

Толкова богатни са текстовете на арх. Козаров за интерпретация, защото той обхваща един изключително широк тематичен кръг от въпроси.”

Текст и снимка: Румяна Николова

Спартакoви игри и римски възстановки в санданското село Склаве

Възстановките и традиционният панаир се проведоха на 24 юни в село Склаве, като запознаха туристите и местните жители с древната антична епоха и провеждащите се тогава събития.

В демонстрациите участваха около 30 възстановчици от групата Legio I Italica и специални гости гладиатори от Gruppo Storico Romano, Рим, Италия.

Старото име на село Склаве е Славей от латинската дума "Slave", което означава "роб". Селото е известно с тракиеца Спартак, като негово рождено място, и с пазара си на роби, на който е продаден самият Спартак за гладиатор. Чрез събитието се подпомага осъществяването на въз-

становка на римски пазар на роби, възстановка на гладиаторска тренировка, възстановка на римски пазар, предлагащ тракийски и римски кули-

нарии, различни стоки и различни фолклорни прояви, като по този начин се утвърждава древният панаир в село Склаве като привлекателно и запо-

нящо се място с история, легенди и обичай.

Събитието е организирано от Община Сандански.

Дарителска кампания на Българския туристически съюз

Да възстановим заедно хижа „Богдан“

Построена преди 75 години от копривщенските туристи, хижа „Богдан“ е най-близкият подслон до средногорския връх със същото име. Преди 20 години тя изгаря, а това означава, че всички планинари и любители на природата, които минават през района на хижата, виждат само руини.

Затова ние Ви призоваваме:

Нека съберем 100 000 лв., за да изградим хижата.

Нека продължим традицията, според която от зората на организираното туристическо движение хижите са се строели изцяло с дарения и доброволен труд.

**НАЧИНИТЕ
ДА ПОМОГНЕТЕ
СА:**

Като дарите средства в Централата на БТС или с пощенски запис на адрес: София, бул. „Васил Левски“ № 75, 5-и етаж, Пощенска кутия 427 в Централна поща, както и с доброволен труд.

Дарителската кампания се осъществява с помощта на ФПББ по програма „Да постигнем повече“, финансирана от фондация „Америка за България“.